szkoła globalna

Jak mówić o większości świata

Rzetelna edukacja o krajach globalnego Południa

PAH
Polska Akcja Humanitarna

IGO
Instytut Globalnej Odpowiedzialności

Jak mówić o większości świata. Rzetelna edukacja o krajach globalnego Południa

© Polska Akcja Humanitarna 2009

Publikacja ta jest drugim, zmienionym wydaniem poradnika „Jak mówić o większości świata. Jak rzetelnie informować o krajach globalnego Południa", wydanego w 2008 r. przez Instytut Globalnej Odpowiedzialności (IGO) – www.igo.org.pl.

Autorzy publikacji: Dorota Gadzinowska, Gabriela Lipska, Marcin Wojtalik.
Koordynatorka wydania pierwszego: Agnieszka Seget.

Redaktor wydania drugiego: Marcin Wojtalik

Zdjęcie na okładce: Kolumbia, 2007 r. Ulica miasteczka Salento w stanie Quindio. Stan Quindio słynie z kawy oraz jest jednym z najbardziej turystycznych miejsc, chętnie odwiedzanych przez mieszkańców Kolumbii, ze względu na różne atrakcje oraz dolinę Cocora z narodowymi drzewami Kolumbii.
Fot. Kordian Kochanowicz

Program Szkoła Globalna koordynuje w Polsce:

Polska Akcja Humanitarna
Szkoła Globalna
ul. Szpitalna 5/3
00-031 Warszawa
KRS 0000136833

www.pah.org.pl/szkolaglobalna

Global Action Schools
www.globalactionschools.org

Projekt graficzny: Paweł Przestrzelski
Druk: Creative Group AMK

Wydrukowano na papierze pochodzącym w 100% z odzysku, w technologii przyjaznej dla środowiska.

Kopiowanie i wykorzystanie materiałów z tej publikacji nie wymaga odrębnej zgody wydawcy, pod warunkiem, że odbywa się to w ramach działalności edukacyjnej nie nastawionej na zysk, a materiały nie będą sprzedawane, ani w inny sposób udostępniane osobom trzecim, ani wykorzystane w innych publikacjach.

Ta publikacja powstała przy finansowym wsparciu Unii Europejskiej. Poglądy i opinie w niej wyrażone są wyłącznie poglądami Polskiej Akcji Humanitarnej i w żadnym wypadku nie odzwierciedlają oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej.

ISBN 978-83-927976-2-3

Afganistan, Kabul, 2008 r. Ojciec z córką kupują klatkę z ptakiem na Kuczi Morohan (Ulicy Ptaków), na starym mieście w Kabulu. Na Morohan sprzedaje się głównie kanarki, gołębie, papugi i przepiórki oraz klatki i wszelkiego rodzaju akcesoria dla ptaków. Afgańczycy bardzo lubią ptaki, w wielu domach i restauracjach trzyma się kanarki, aby umilały gościom czas posiłku. Organizowane są także walki ptaków.

Fot. Olga Mielnikiewicz

Spis treści

1. Odnaleźć człowieka w wiadomościach ze świata..... 3
2. Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa..... 6
3. Wprowadzenie do kodeksu..... 10
4. Nie warto szokować ludzkim cierpieniem..... 18
5. Edukacja rozwojowa na wysokim poziomie..... 21
6. Co należy zrobić, przygotowując się do zajęć..... 27
7. Dlaczego warto stosować Kodeks w szkole..... 32
8. Głosy z Południa..... 38
9. Dobre praktyki..... 43
10. O autorach..... 50

1. Odnaleźć człowieka w wiadomościach ze świata

Globalna edukacja rozwojowa pomaga uczniom w zrozumieniu współczesnego świata. To zadanie spoczywa na nauczycielach, którzy podejmują się realizacji programów takich jak Szkoła Globalna. Czasami trudnością może być odpowiednie przedstawienie krajów globalnego Południa, czyli krajów rozwijających się. Z jednej strony chcemy, aby uczniowie zdawali sobie sprawę z ogromu wyzwań stojących przed krajami biedniejszymi od Polski (czyli większością świata!), ale z drugiej - pragniemy, aby informacje o realnych problemach nie zniechęciły uczniów. Chcemy przecież rozbudzić wśród nich zainteresowanie tematyką globalną i zachęcić ich do działania na rzecz bardziej sprawiedliwego i zrównoważonego świata.

Jak znaleźć odpowiednie proporcje? Jak znaleźć właściwą perspektywę w przedstawianiu krajów Południa? Pomocą dla nauczyciela będzie niniejsza publikacja, która prezentuje zasady rzetelnego informowania, sformułowane w „**Kodeksie w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa**". Dokument ten, przygotowany przez organizacje pozarządowe zajmujące się pomocą rozwojową i humanitarną, możne być punktem odniesienia dla każdego nauczyciela prowadzącego zajęcia z edukacji rozwojowej czy edukacji globalnej.

Kolumbia, 2007 r. Elkin Dario Pulido Pulido wraz ze swoim wujkiem oraz siostrzenicami przygotowuje pokarm dla zwierząt, które hoduje w swoim gospodarstwie w okolicach Calarca. W Kolumbii występuje nierównomierny podział własności ziemi, gdyż 4% właścicieli dysponuje 68% powierzchni użytków rolnych, a ponad 50% ludności wiejskiej nie posiada ziemi. Elkin należy do tych, którzy posiadają własną, niewielką działkę.

Fot. Kordian Kochanowicz

Aby uczniowie i uczennice więcej skorzystali

Słowo „kodeks" spotyka się czasem z mieszanymi reakcjami. W odbiorze niektórych sugeruje ono konieczność bezwzględnego podporządkowania się sztywnym i surowo egzekwowanym zasadom. Tymczasem „Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa" to przede wszystkim narzędzie, które ma pomóc nauczycielowi w prowadzeniu edukacji rozwojowej na wysokim poziomie.

Po pierwsze - stosując zasady Kodeksu możemy nie tylko lepiej uczyć o najbardziej podstawowych zjawiskach współczesnego świata (np. w Afryce panuje głód), lecz także pomagamy uczniom zrozumieć mechanizmy rządzące światem (np. jakie są przyczyny głodu), poznać wzajemne zależności w dobie globalizacji (np. jaką rolę w problemie głodu na świecie odgrywa Europa) i kształtować empatię (np. co ludzie w krajach Południa chcą nam powiedzieć o problemie głodu). Wszystko to jest to możliwe, jeśli rzetelnie przedstawimy kraje Południa, powstrzymamy się przed pokusą uproszczeń, a ludzi mieszkających na innych kontynentach przedstawimy tak, jak oni sobie tego życzą.

Po drugie - stosując zasady Kodeksu tworzymy miejsce na przedstawianie informacji, które mogą dla polskich uczennic i uczniów okazać się ciekawsze i bardziej zachęcające niż obrazy zazwyczaj dominujące w medialnych przekazach dotyczących krajów Południa: klęski żywiołowe, głód i wojny. W edukacji rozwojowej możemy przecież uwzględnić np. temat współczesnej muzyki, blogi autorów z krajów Południa czy przykłady inicjatyw Południa zakończonych sukcesem (a jest ich mnóstwo!). Takie informacje, równoważące wiadomości o problemach, mogą zainteresować uczniów tematyką globalną i zachęcić ich do aktywnego uczestnictwa w zajęciach z edukacji rozwojowej, a czasem nawet do pojęcia własnych inicjatyw.

Po trzecie, świadome stosowanie zasad „Kodeksu w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa" uczy młodych ludzi rzetelności i uczciwości. Na przykład, przy okazji tworzenia prezentacji o krajach Południa, możemy zwrócić szczególną uwagę na konieczność odpowiedniego, wyważonego i opartego na faktach przedstawiania poszczególnych krajów. Pomaga to nauczycielowi w kształtowaniu postaw potrzebnych nie tylko w ramach edukacji rozwojowej.

Godność ludzi

Dla organizacji zajmujących się pomocą w krajach Południa głównym motywem stosowania Kodeksu jest chęć podkreślenia godności ludzi, którym pomagamy. W mediach (nie tylko polskich, ale też w całej Europie) dominują obrazy nie tylko przejaskrawione i przynajmniej częściowo nieprawdziwe, ale też często depczące godność konkretnych osób lub kwestionujące równość wszystkich ludzi na świecie. Uproszczenia można tłumaczyć potrzebą skrótowości i utrzymania dynamiki przekazu w telewizji czy prasie, jednak konieczne są zasady, które powstrzymają przed instrumentalnym traktowaniem nieszczęść ludzi w innych krajach jako towaru, który sprzedaje się odbiorcom.

W takiej sytuacji jeszcze ważniejsza jest rola szkoły i nauczycieli prowadzących edukację rozwojową. Dbają oni nie tylko o stosowanie zasad Kodeksu, ale też pomagają w pozbyciu się stereotypów, które młodzież przejęła z innych źródeł. To ważne zadanie, w którego realizacji ma pomóc niniejsza publikacja.

Kolumbia, Bogota, 2007 r. Demonstranci na placu Bolivar w centrum Bogoty 28 czerwca 2007 roku apelują do rządu i FARC (zbrojnej grupy partyzantów), aby zgodzili się na wymianę aresztowanych byłych partyzantów FARC za żołnierzy armii kolumbijskiej oraz cywilów przetrzymywanych przez partyzantów. Od kilku lat społeczeństwo obywatelskie w Kolumbii coraz odważniej zabiera głos w sprawie rozwiązania konfliktu.

Fot. Kordian Kochanowicz

Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa

2006

CONCORD

Wstęp

Niniejszy Kodeks postępowania w sprawie obrazów i wiadomości został sporządzony przez organizacje pozarządowe, działające w dziedzinie pomocy humanitarnej, współpracy rozwojowej i edukacji globalnej.
Celem Kodeksu jest przedstawienie zasad, jakie powinny uwzględniać organizacje przy tworzeniu i realizacji strategii komunikacji publicznej. Kodeks zawiera zestaw podstawowych reguł wspierających praktyków, którzy chcą w sposób spójny i zrównoważony informować o programach i wartościach wyznawanych przez ich organizację.

Sygnatariusze niniejszego Kodeksu są w pełni świadomi wyzwań i trudności, związanych z przekazywaniem drastycznych i pełnych niesprawiedliwości treści, jakie towarzyszą ubóstwu. Starają się jednak spełniać założenia Kodeksu. Realia dzisiejszego świata są niestety takie, że wiele obrazów skrajnej biedy i zagrożeń humanitarnych ma dramatyczny wydźwięk. Nie mogą być mimo to ignorowane. Pomijanie ich stanowiłoby zaprzeczenie ducha niniejszego Kodeksu, który ma odzwierciedlać realia ludzkiego życia, z wrażliwością i szacunkiem dla godności człowieka.

Obrazy i wiadomości powinny w pełni ukazywać zarówno wewnętrzną jak i zewnętrzną pomoc i partnerstwo, powstające częstokroć pomiędzy lokalnymi i międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi.

Wartości godności ludzkiej, szacunku i uczciwości akcentowane w Kodeksie muszą stanowić podstawę wszystkich przekazów. Sygnatariusze niniejszego Kodeksu czują się zobowiązani do przestrzegania tych zasad i stosowania ich w polityce wewnętrznej i procedurach . Zobowiązują się również do konstruktywnego współdziałania z tymi, których praca wiąże się z informowaniem o kwestiach biedy na świecie oraz do poszukiwania sposobów realizacji tych zasad w innych obszarach komunikacji.

Poprzez podpisanie i promowanie niniejszego Kodeksu organizacje pozarządowe będą kontynuować utrzymywanie pomocy rozwojowej w sferze zainteresowania społecznego i upowszechniać podstawowe wartości zawarte w niniejszym Kodeksie.

Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości

a. Zasady podstawowe

Wybór obrazów i wiadomości dokonywany będzie z zachowaniem najważniejszych zasad:

- szacunku dla godności ludzi, o których mówimy;
- wiary w równość wszystkich ludzi;
- poszanowania dla potrzeby promowania uczciwości, solidarności i sprawiedliwości.

We wszystkich komunikatach i tam, gdzie to uzasadnione potrzebą pokazania realiów, pragniemy:

- dokonywać wyboru obrazów i wiadomości z zachowaniem poszanowania równości, solidarności i sprawiedliwości;
- prawdziwie przedstawiać wszelkie obrazy i sytuacje - zarówno w bezpośrednim jak i w szerszym kontekście, dążąc do zwiększenia powszechnego zrozumienia realiów i złożoności procesu rozwoju;
- unikać obrazów i wiadomości mogących szerzyć stereotypy, wywoływać sensację lub dyskryminować ludzi, sytuacje czy miejsca;
- wykorzystywać obrazy, wiadomości i badania jednostkowych przypadków z pełnym zrozumieniem, uczestnictwem i za zgodą zainteresowanych (lub ich rodziców czy opiekunów);
- zagwarantować, że osoby, których sytuację przedstawiamy mają możliwość opowiedzenia o swojej historii osobiście;
- ustalić i zanotować, czy osoby te zgadzają się na ujawnienie swoich personaliów i wizerunku, zawsze postępować zgodnie z ich życzeniem;
- działać zgodnie z najwyższymi standardami w zakresie praw człowieka i ochrony osób słabszych;
- działać zgodnie z najwyższymi standardami w zakresie praw dziecka, zgodnie z zapisami Konwencji Praw Dziecka, ponieważ to właśnie dzieci są najczęściej przedstawiane.

b. Deklaracja zobowiązania

Jako sygnatariusze niniejszego Kodeksu potwierdzamy, iż nasze zaangażowanie w najlepsze praktyki w zakresie komunikacji wpływa na całość działalności naszej organizacji.

Poprzez podpisanie niniejszego Kodeksu zobowiązujemy się do wprowadzenia odpowiednich mechanizmów, umożliwiających przestrzeganie zasad Kodeksu we wszystkich dziedzinach działalności naszej organizacji.

Jako sygnatariusze niniejszego Kodeksu jesteśmy odpowiedzialni za naszą działalność informacyjną w następującym zakresie:

- Zobowiązujemy się do szerzenia wiedzy na temat istnienia niniejszego Kodeksu w świadomości społecznej oraz wśród naszych partnerów. Zapewnimy mechanizm pozwalający przedstawiać uwagi na temat implementacji Kodeksu i dający możliwość oceny sposobu, w jaki realizujemy postanowienia Kodeksu.

- Ogłosimy nasze zaangażowanie w najlepsze praktyki w dziedzinie rozpowszechniania obrazów i wiadomości w publicznym oświadczeniu, poprzez umieszczenie następującej treści oświadczenia w istotnych komunikatach publicznych i dokumentach (np. w sprawozdaniach rocznych, w dokumentach zarządu, w ulotkach i materiałach informacyjnych, na stronie internetowej.):

  "<Nazwa organizacji> jest sygnatariuszem Kodeksu w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa (www.nazwaorganizacji.org/kodeks). Prosimy o przesyłanie wszelkich uwag na adres kodeks@nazwaorganizacji.org";

- Zobowiązujemy się do przeprowadzania w trybie rocznym oceny naszych komunikatów i informacji pod względem zgodności z zasadami dobrej praktyki;

- Zamieścimy odwołanie do Kodeksu w podstawowych zasadach działalności naszej organizacji i zapewnimy, że zarząd odpowiedzialny będzie za realizację i zachowanie zasad przedstawionych w Kodeksie;

- Zapewnimy, że wszyscy nasi dostawcy i wykonawcy, współpracując z naszą organizacją będą działać zgodnie z zasadami Kodeksu;

- Zobowiązujemy się do przeszkolenia naszych pracowników w dziedzinie wykorzystywania obrazów i wiadomości;

- Zgadzamy się uczestniczyć w corocznych spotkaniach z innymi sygnatariuszami Kodeksu i wymieniać doświadczenia w stosowaniu i wdrażaniu go.

Podpis: Organizacja: Data:

3. Wprowadzenie do Kodeksu

Czy potrzebne są zasady mówienia o krajach Południa? Przecież ja chcę tylko opowiedzieć, jak tam jest. Pokazać jak jest **naprawdę**. Przecież to wszystko dla **ich dobra.**

Od tego *ja* warto zacząć. Ideą Kodeksu bowiem jest przeniesienie ciężaru ze mnie – opowiadającego i pokazującego - na tych, o których mówię i których przedstawiam oraz na relację między nami. Najważniejszą cechą tego stosunku jest obustronny szacunek i dążenie do zachowania godności bohaterów obrazów czy wiadomości.

Obrazy i wiadomości są niezbędnym elementem informowania o krajach Południa.

Obrazy to wszystkie komunikaty wizualne (zdjęcia, nagrania video, karykatury, obrazki, szkice itp.)
Wiadomości to komunikaty pisane (artykuły, tytuły, podpisy pod zdjęciami, wypowiedzi, studia przypadków, opowieści itd.)

Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa jest narzędziem stworzonym przez praktyków: organizacje pracujące w sferze pomocy humanitarnej, współpracy rozwojowej oraz edukacji globalnej. Jest odpowiedzią na realną potrzebę wprowadzenia zasad etycznych do informowania o globalnym Południu, wokół którego niestety narosło wiele negatywnych stereotypów. Pierwsza wersja Kodeksu powstała z inspiracji irlandzkiej platformy organizacji pozarządowych Dochas w 1989 roku, w wyniku współpracy z organizacjami z globalnego Południa. Obecna wersja została przyjęta w 2006 roku przez CONCORD – konfederację europejskich platform organizacji pozarządowych, skupiającą ponad 1600 organizacji humanitarnych i rozwojowych z krajów Unii Europejskiej.

Kodeks zawiera osiem zasad, które wyznaczają wysoki standard rzetelnego informowania o krajach globalnego Południa. Nie jest to tylko zbiór zakazów i nakazów, lecz przede wszystkim wyraz etosu partnerstwa w relacjach z organizacjami i ludźmi z krajów Południa. Dlatego zachęcamy do traktowania Kodeksu jako zestawu wskazówek i inspiracji do dyskusji - zarówno wewnątrz organizacji, jak i z partnerami z Południa – pomocnych w planowaniu działań.

1. Dokonywać wyboru obrazów i wiadomości z poszanowaniem równości, solidarności i sprawiedliwości

Ta zasada sformułowana jest bardzo ogólnie. Jak jednak ww. wartości zastosować w praktykce?

Szacunek wyraża się przede wszystkim w zapewnieniu prawa do prywatności i zachowania godności osób portretowanych. Nie chodzi o to, by unikać trudnych tematów. Ważne jest, żeby mówić o tym rzetelnie.

Odmienność obyczajową czy językową powinno się przedstawiać jako **równą** rzeczywistości, w której się wychowaliśmy, nawet jeśli jest ona wyraźnie inna.

Solidarność wyraża się w podkreślaniu tego, co nas łączy z innymi ludźmi, w szukaniu podobieństw i możliwości współpracy, a nie w koncentrowaniu się na różnicach.

Sprawiedliwość rozpatrywana jest w Kodeksie w wymiarze globalnym - jako dbałość o zagwarantowanie praw przysługujących jednostkom i społeczeństwom na całym świecie.

2. Prawdziwie przedstawiać wszelkie obrazy i sytuacje - zarówno w bezpośrednim jak i w szerszym kontekście, dążąc do zwiększenia powszechnego zrozumienia realiów i złożoności procesu rozwoju

W trakcie tworzenia materiału warto postawić sobie pytanie: jakich wiadomości potrzebuje odbiorca, by właściwie zrozumieć przekaz? Autorzy postrzegają opisywane fakty jako oczywiste, ale dla odbiorców niezbyt dobrze obeznanych z tą tematyką mogą być niejasne i stać się przyczyną wielu nieporozumień. Przed opublikowaniem materiału warto zatem dać go do przejrzenia osobie postronnej, by sprawdzić reakcję.

Informacje, które warto zawrzeć w materiałach:

- imiona i nazwiska bohaterów (chyba, że sobie tego nie życzą), ich pochodzenie,
- czas i miejsce opisywanej historii,
- opis sytuacji,
- wyjaśnienie czy sytuacja jest typowa, dla jakiej grupy osób lub jakiego czasu.

Poniższe zdjęcie oraz trzy podpisy - każdy z większą liczbą informacji, są dobrą ilustracją tego problemu. Czego dowiedziałby się odbiorca, gdyby otrzymał jedynie pierwszą informację? Co myślałby o transporcie w Ugandzie przeczytawszy podpis drugi?

a) *Boda*, Uganda
b) *Boda*, transport w Ugandzie
c) Kierowcy *boda* w oczekiwaniu na klientów. Boda to motorowe taksówki, które dowożą klientów tam, gdzie autobusy nie dojeżdżają. Kampala, Uganda, styczeń 2007.

3. Unikać obrazów i wiadomości mogących szerzyć stereotypy, wywoływać sensację lub dyskryminować ludzi, sytuacje czy miejsca

Ograniczona liczba informacji o krajach globalnego Południa docierających do szerokiej publiczności często skutkuje tym, że pojedynczy obraz czy historia mogą być rozciągnięte na całą społeczność lub populację. I tak: zdjęcie wojowników masajskich może stwarzać błędne wrażenie, że wszyscy Tanzańczycy czy Afrykańczycy chodzą na co dzień w tradycyjnych strojach, z dzidami w rękach. Podobnie: przedstawienie Polaków w stroju ludowym, np. kaszubskim, nie odzwierciedla wyglądu przeciętnego mieszkańca Polski. Mówiąc o zdarzeniach dramatycznych, takich jak wojny czy głód, warto pokazywać je obiektywnie, bez wybielania rzeczywistości czy przesadzania. Ukazywanie problemów, z których na co dzień my - ludzie z krajów wysoko rozwiniętych, nie zdajemy sobie spra-

wy, jest wyrazem solidarności z tymi, których dotykają trudności. Niezbędne jest jednak określenie zasięgu danego problemu (np. jakiego konkretnego regionu czy grupy etnicznej dotyczy klęska suszy), aby nie dopuścić do generalizacji tej sytuacji na całą Afrykę czy Azję. Należy również zadbać o to, by obrazy towarzyszące opowiadanej historii przedstawiały ludzi dotkniętych danym problemem z poszanowaniem ich godności.

Chęć upowszechnienia wiedzy dotyczącej niektórych problemów musi iść w parze z dbałością o niedopuszczenie do ich spłycenia czy trywializacji. Przykładem złych praktyk mogą być niektóre edukacyjne gry komputerowe, w których przeżycie człowieka w biegu po wodę zależy od szybkiego naciśnięcia odpowiedniego klawisza.

Czy wiesz, że... w Afryce nie ma aż tylu wojen, ile się wydaje?

Niezbędne jest przeanalizowanie przesłania całego materiału i – poprzez zawarcie informacji dotyczących szerszego kontekstu - minimalizowanie ryzyka niewłaściwego odczytania.

4. Wykorzystywać obrazy, wiadomości i badania jednostkowych przypadków z pełnym zrozumieniem, uczestnictwem i za zgodą zainteresowanych (lub ich rodziców czy opiekunów)

Ludzie przedstawiani czy opisywani mają prawo wiedzieć, do czego ich wizerunek lub historia jest nam potrzebna. Przed wykonaniem zdjęcia, nagrania, czy opisaniem zdarzeń należy więc poinformować uczestników o naszym celu i kontynuować tylko w wypadku uzyskania zgody (wyjątkiem jest fotografowanie osób publicznych lub zgromadzeń odbywających się w przestrzeni publicznej).

Rezerwat Masajów Mara, Kenia, taniec Masajów.
Creative Commons, na warunkach licencji GNU Free Documentation License Fot. Dmitri Markine

Kaszubska rodzina w strojach ludowych, zjazd Kaszubów, Łeba, 2005 r. na warunkach licencji Creative Commons Attribution ShareAlike Fot. Marek Kwidziński

Zastanów się... czy jest Ci miło, gdy ktoś obcy robi Ci zdjęcia bez pytania i pozwolenia.

Mamy oczywiście świadomość, że nie zawsze jest to możliwe - na przykład w czasie działań wojennych czy konfliktów.

Kwestii uzyskania zgody nie powinno się traktować absolutnie dosłownie; chodzi raczej o akceptację konieczności świadomości i zgody osób na uczestnictwo w powstawaniu danych materiałów. Dobrym dodatkowym testem przed wykonaniem zdjęcia jest postawienie sobie pytania: *Czy ja będąc w takiej sytuacji chciałbym/- abym być sfotografowany/-a?*

Warto również pamiętać, że niektóre tematy są niezmiernie delikatne i dokumentowanie ich wymaga szczególnej wrażliwości. Publikując materiały dotyczące osób zarażonych wirusem HIV, o innej orientacji seksualnej, ofiar konfliktów czy przemocy, możemy narazić je na niebezpieczeństwo lub wykluczenie ze społeczności.

5. Zagwarantować, że osoby, których sytuację przedstawiamy mają możliwość opowiedzenia o swojej historii osobiście

Zazwyczaj informacje z tzw. drugiej ręki, czyli nie pochodzące prosto ze źródła, są mniej wiarygodnie. Najbardziej poruszają historie opowiedziane w pierwszej osobie, przez tych, którzy uczestniczyli w wydarzeniach, i widzieli wszystko na własne oczy.

Kamerun, Prowincja Północno-Zachodnia, 2006 r. 17-letnia Alim Buba mieszka w Sabga i uczęszcza do tamtejszej szkoły dla kobiet. Wzór na jej ubraniu (m.in. telefon komórkowy) to motyw używany przez jej ród. Telefon komórkowy jest ważnym elementem życia ludzi w Kamerunie. Swój aparat ma 4,5 mln spośród 18 mln obywateli tego kraju. Ubranie z takim wzorem jak pani Alim ma też wiele innych kobiet w jej wiosce.

Jest to ważne nie tylko dla odbiorcy, który dzięki temu jest przekonany o rzetelności przekazu, ale i dla osoby opowiadającej, która rozumie znaczenie swojej historii i ma wpływ na to, jak jest ona przekazana dalej.

Tworząc obrazy również warto pytać ich bohaterów o to, jak chcieliby być przedstawieni, pozwolić im wybrać miejsce, czas i sposób wykonania materiału.

Zaleca się pokazanie ukończonych materiałów wizualnych i pisemnych do akceptacji ich bohaterom.

6. Ustalić i zanotować, czy opisywane/portretowane osoby zgadzają się na ujawnienie swoich personaliów i twarzy i zawsze postępować zgodnie z ich życzeniem

Nie zawsze możliwość identyfikacji bohatera historii czy obrazu jest dla niego wyrazem szacunku. Czasem może być powodem odrzucenia go przez własną rodzinę czy lokalną społeczność, w ekstremalnych przypadkach może stanowić nawet zagrożenie dla jego życia. Dotyczy to głównie historii osobistych, kwestii tabu w danej społeczności. Dlatego warto zawsze ustalić, czy bohater historii, obrazu chciałby być możliwy do rozpoznania w przygotowywanym materiale.

Czy wiesz, że...
w niektórych regionach świata choroba jest uznawana za karę za złe zachowanie? Pokazując chorego człowieka, możesz skazać go na wykluczenie z lokalnej społeczności.

7. Działać zgodnie z najwyższymi standardami w zakresie praw człowieka i ochrony osób słabszych

Ta zasada odnosi się do praw człowieka, które - przynależne wszystkim ludziom - są pryzmatem, przez który powinno się patrzeć na wszystkie pozostałe zalecenia Kodeksu.

Aby chronić prywatność ludzi przedstawianych lub opisywanych, nie należy ujawniać danych, które umożliwiałyby identyfikację bohaterów przez niepowołane osoby lub instytucje.

Można też, zamiast fotografować prawdziwych ludzi w sytuacjach bezbronności lub uwłaczających ich godności, zainscenizować te warunki z użyciem modeli, lalek itp.

Uganda, Kampala, 2006 r. Dzielnica Kansanga, synowie Musoki i Mamy Sarah. Mama Sarah jest właścicielką małej restauracji. W weekendy synowie pomagają mamie w prowadzeniu lokalu, wożąc wodę z pobliskiej studni. Woda służy do mycia licznych naczyń używanych w restauracji.

Fot. Gabriela Lipska

8. Działać zgodnie z najwyższymi standardami w zakresie ochrony praw dziecka, przestrzegając zapisów Konwencji Praw Dziecka

To właśnie dzieci są najczęściej portretowanymi podmiotami, dlatego osobna zasada reguluje ich udział w obrazach i wiadomościach. Nie chodzi tu jedynie o zwalczanie negatywnego stereotypu płaczącego, głodnego dziecka, czy zastąpienie go nowym – portretem dziecka uśmiechniętego, machającego wesoło do kamery.

Inspirując się postanowieniami Międzynarodowej Konwencji Praw Dziecka zaleca się :

– dawać dzieciom możliwość swobodnego wypowiedzenia się,

– informować o pozytywnych działaniach podejmowanych przez dzieci i młodzież na świecie.

Dzięki temu dzieci stają się również świadomymi uczestnikami procesu informowania o sprawach ich dotyczących i mogą się od siebie nawzajem uczyć.

Kodeks kładzie nacisk na cztery wartości, spinające osiem omówionych powyżej zasad: **równość**, czyli wiarę, że możemy razem, jako partnerzy, przekazywać informacje

w sposób, który szanować będzie **godność** opisywanych osób oraz promować **solidarność** i **sprawiedliwość**.

Takie reguły postępowania pozwalają przedstawiać skomplikowaną, a czasem trudną rzeczywistość krajów globalnego Południa, ze zrozumieniem i szacunkiem dla tamtejszych społeczności.

Uganda, Kampala, 2006 r. W dzielnicy Nsambya, w szkole krawieckiej przy kościele Św. Piotra kobiety uczą się zawodu krawcowej. Prace najlepszych uczennic są następnie sprzedawane w małym sklepiku przylegającym do sali warsztatowej. Kobiety szyją na starych maszynach typu Singer, lepszych od nowoczesnych elektrycznych, ponieważ są łatwe do naprawienia i niezawodne - można ich używać nawet wtedy, gdy nie ma prądu. Ugandyjczycy zamawiają ubrania u krawcowych na tzw. okazje - krawcowe szyją im stroje wyjściowe z pięknych, tradycyjnie barwionych i zdobionych materiałów. Na co dzień większość ludzi nosi tanią, importowaną z Europy odzież z drugiej reki. Taki import skutecznie niszczy lokalny przemysł odzieżowy.

Fot. Gabriela Lipska

4. Nie warto szokować ludzkim cierpieniem

Popularne jest przekonanie, że informując o rzeczywistości krajów globalnego Południa nie da się uniknąć drastycznych obrazów czy historii. Taki wyrazisty przekaz ma działać na nasze emocje. Często uważa się, że taka jest ta rzeczywistość i należy ją pokazać – zwłaszcza, jeśli chcemy, żeby odbiorca, który żyje w kraju wysoko rozwiniętym:

– zobaczył, że na świecie ludzie każdego dnia umierają z głodu,
– szybko zareagował na zaistniałą sytuację i np. przyłączył się do zbiórki po klęsce żywiołowej,
– potraktował omawiany problem poważnie np. podczas lekcji w szkole.

Wzbudzenie silnych emocji może przykuć uwagę odbiorców, ale nie pociągnie za sobą realnego i długofalowego zaangażowania.

Wstrząsające obrazy rzeczywiście wywierają duże wrażenie, zwłaszcza na młodszych odbiorcach. Są łatwe do zastosowania, a widoczne oznaki problemu pokazują w sposób naturalistyczny (np. wydęty z głodu brzuszek dziecka, dramatycznie wychudzone ciała, ciężko ranni ludzie). Takie obrazy nie zawsze działają zgodnie z długofalowymi celami czy misją organizacji, a często wręcz są z nimi w sprzeczności. Przeczą też wartościom i celom edukacji rozwojowej. W jaki sposób? Zapraszamy do przeanalizowania kilku przykładów.

Odbiorca, który ogląda szokujące zdjęcie lub czyta tragiczną wiadomość doświadcza zwykle **dysonansu poznawczego**. Odczuwa sprzeczność pokazywanego mu obrazu rzeczywistości z tym, który zna z własnego życia. Dowiadując się, że na świecie co 4 sekundy umiera z głodu człowiek, odbiorca odczuwa dysonans. Jego obraz samego siebie, jako dobrej, szczodrej osoby jest zagrożony, skoro wokół dzieją się tragedie, a on nic w związku z tym nie robi. Sytuacja dysonansu jest przykra, zatem człowiek dąży do jego jak najszybszej redukcji np. przez wrzucenie datku do puszki czy wyparcie tej kwestii ze swojej świadomości. Najczęściej w momencie zniknięcia dysonansu mija również zainteresowanie tematem. Obraz powoduje więc szybką, mechaniczną reakcję, ale nie zachęca do zrozumienia zjawiska czy długotrwałego zainteresowania się tematem.

Zobaczyć nie równa się zrozumieć

Według niektórych teorii psychologicznych[1], każde wrażenie, informacja czy wspomnienie dotyczące świata tworzą w naszym mózgu sieć wzajemnie powiązanych elementów. Częścią tej sieci jest "ja", czyli nasze własne wyobrażenie o sobie w odniesieniu

[1] Reykowski J., Motywacja, postawy prospołeczne a osobowość, PWN, Warszawa 1986

do innych. Im więcej wiem o innych, zwłaszcza jeśli odkrywam podobieństwa pomiędzy nimi a sobą, tym bliżej siebie umieszczam ich w sieci, traktując „nas" jako jedną grupę. I odwrotnie - uwypuklanie różnic prowadzi do umiejscowienia „innych" daleko od siebie. Jeśli coś złego dzieje się z kimś, kogo uważam za „swojego", to czuję dużą motywację do aktywnego działania na jego rzecz. Do tego niezbędne są jednak są nie obrazy i wiadomości podkreślające różnice, ale takie, które pokazują cechy wspólne, które budują poczucie wspólnoty i solidarności (wartości edukacji rozwojowej). Nie będziemy się angażować na rzecz osób, z którymi nie mamy nic wspólnego.

Ponadto, z badań postaw Polaków wobec innych krajów[2] wynika, że lubimy mieszkańców krajów bogatych oraz tych, którzy geograficznie położeni są blisko nas.

Odzież, którą kupujemy w Polsce, w zdecydowanej większości produkują ludzie pracujący w fabrykach zlokalizowanych na globalnym Południu- w Azji, Afryce, Ameryce Południowej - lub w państwach Europy Wschodniej czy w Turcji. Dzieje się tak dlatego, że produkcja w tych krajach jest bardziej opłacalna, siła robocza tańsza, a regulacje prawa pracy często niedoskonałe. Pracownicy często narażeni są na pracę w ciężkich i niebezpiecznych warunkach, są wycieńczeni i nie otrzymują płacy zapewniającej im utrzymania nawet na skromnym poziomie. Próbą rozwiązania tego problemu jest m.in. audyt społeczny czyli badanie, czy firma działa w sposób etyczny. Tego rodzaju „inspekcja" przeprowadzona została m.in. w fabryce odzieżowej w Tianjin City w północno-wschodnich Chinach w listopadzie 2006 roku. Kobiety na zdjęciu – brakarki – sprawdzają jakość ubrań, które przeznaczone zostaną na eksport do Europy i Ameryki Północnej.

Fot. ITUC/GUF Hong Kong Liaison Office (IHLO); Koalicja KARAT

[2] Opracowanie własne na podstawie: Stosunek Polaków do innych narodów, komunikat z badań CBOS, październik 2006 r.

Zgodnie z **teorią atrybucji**[3] każdemu zdarzeniu możemy przypisać przyczynę środowiskową (zewnętrzną) lub psychologiczną (wewnętrzną). Jeśli na przykład myślimy, że ludzie w krajach globalnego Południa są biedni, ponieważ są leniwi i nie potrafią wydajnie pracować, to jest to atrybucja wewnętrzna. Jeśli uważamy, że niesprawiedliwe reguły handlu międzynarodowego nie pozwalają im się swobodnie rozwijać, to jest to atrybucja zewnętrzna. Podstawowy błąd atrybucji polega na nadużywaniu wyjaśniania przyczyn konkretnych zjawisk, w które zaangażowani są inni ludzie za pomocą osobowościowych przyczyn (zwłaszcza u innych, czyli wyjaśnianie biedy na Południu lenistwem i niezdolnością jego mieszkańców do generowania dochodów). Tak tworzą się stereotypy, z którymi zarówno organizacje, jak i placówki oświatowe starają się walczyć. Pokazując jednak szokujące obrazy, na których ludzie są w sytuacji bezbronności, a nie aktywnego działania, tylko te stereotypy umacniamy.

Drastyczne obrazy nie przyczyniają się do głębokiego zrozumienia problemów Południa, czasem wręcz blokują odbiór dalszych informacji, gdyż:
– nie pokazują podobieństw pomiędzy nami a ludźmi z krajów Południa,
– nie kształtują poczucia solidarności,
– nie motywują odbiorców do pozytywnego działania,
– zniechęcają do działania na rzecz kogoś, kogo nie lubimy (a najmniej lubimy tych, których nie znamy, tych, którzy są biedniejsi od nas oraz tych, którzy są geograficznie daleko).

Kenia, 2005 r. Isaac Lidaywa z organizacji Niaver podpisuje nowo wybudowaną toaletę, która ma redukować zanieczyszczenie wody pitnej w miejscowości Kipson, w okolicach Kitale. Jest to kolejne takie przedsięwzięcie organizacji Niaver, która do 2005 roku wybudowała kilkanaście toalet dla różnych rodzin.

Fot. Agnieszka Seget

[3] Aronson E., Człowiek istota społeczna, PWN, Warszawa 2006

5. Edukacja rozwojowa na wysokim poziomie

Edukacja rozwojowa i edukacja globalna wymagają od nauczycieli i trenerów, aby prezentowali kraje Południa i zagadnienia globalne w sposób rzetelny. Co więcej - kompetentne przedstawianie większości świata niezbędne jest na każdym etapie edukacji. Wyzwanie to jest znane nauczycielom, organizacjom i instytucjom publicznym w całej Europie. Prowadząc edukację rozwojową, warto zastanowić się nie tylko *o czym* uczyć, ale też, *jak* to robić.

Przekazywanie rzetelnego obrazu krajów Południa jest niezbędne na wszystkich etapach procesu edukacji rozwojowej, który obejmuje: szerzenie podstawowej wiedzy o rozwoju, zrozumienie przyczyn i skutków wyzwań globalnych i osobiste zaangażowanie na rzecz bardziej sprawiedliwego i zrównoważonego świata.

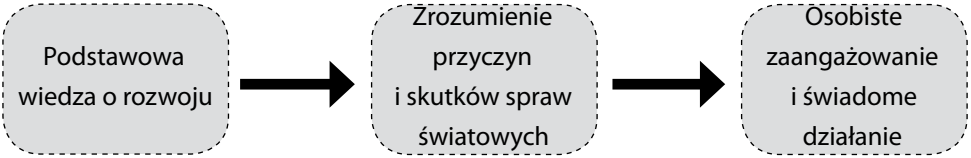

Rzetelny - prawdziwy i pełny - obraz krajów Południa jest konieczny, aby sukcesem zakończył się już pierwszy etap edukacji rozwojowej.

Czym jest edukacja rozwojowa?

Edukacja rozwojowa to proces aktywnego uczenia się, oparty na wartościach: solidarności, równości, włączania i współpracy. Sprawia ona, że ludzie przechodzą drogę od podstawowej wiedzy o najważniejszych sprawach dotyczących rozwoju międzynarodowego i zrównoważonego rozwoju, poprzez zrozumienie przyczyn i skutków spraw światowych do osobistego zaangażowania i świadomego działania.
Edukacja rozwojowa sprzyja pełnemu uczestnictwu wszystkich obywateli w usuwaniu ubóstwa na świecie i walce z wykluczeniem. Jej zadaniem jest też wpływanie na to, aby polityka międzynarodowa i polityki w poszczególnych krajach były bardziej sprawiedliwe i bardziej oparte na równowadze ekonomicznej, społecznej i ekologicznej oraz na prawach człowieka.

Definicja Forum Edukacji Rozwojowej Concord

Obraz jednostronny i stereotypowy	Obraz bardziej pełny, odnoszący się do współczesnych realiów i uwzględniający wzajemne zależności
- koncentracja na:	*- równowaga w przekazywaniu wiedzy o*:
problemach,	zaletach i wadach życia na Północy i Południu,
głodzie i jego ofiarach,	bezpieczeństwie żywnościowym, sposobach jego osiągania oraz na różnorodności zwyczajów żywieniowych (w tym otyłości) i konsumpcyjnych oraz różnorodności stylów życia,
wojnach i przemocy,	wielokulturowości, przykładach konfliktów i sposobów radzenia sobie z nimi, roli obywateli w pracy na rzecz pokoju,
brakach w krajach Południa,	tym, co ludzie w krajach Północy i Południa mogą sobie zaoferować i czego mogą się wzajemnie nauczyć,
potrzebach w krajach Południa,	prawach ludzi w krajach Południa i wynikających z tego obowiązkach wszystkich państw, w tym krajów Północy,
działaniach pomocowych krajów bogatych,	międzynarodowej współpracy rozwojowej i działaniach samych mieszkańców Południa na rzecz rozwoju,
przedstawianiu kontynentów jako jednorodnej całości (np. Afryki),	podobieństwach i różnicach pomiędzy poszczególnymi krajami Południa,
ciekawostkach zaczerpniętych z wiedzy potocznej,	wiedzy naukowej i wiadomościach pochodzących bezpośrednio od ludzi z krajów Południa,
wiedzy o krajach Południa pochodzącej z literatury z początku XX wieku (np. „W pustyni i w puszczy" Henryka Sienkiewicza).	wiedzy z początku XXI wieku i krytycznym podejściu do źródeł (np. „Autoportret reportera" Ryszarda Kapuścińskiego).

Ułatwieniem dla uczniów mogą być analogie, które pomagają w znalezieniu podobieństw i różnic pomiędzy sytuacją w krajach Południa, a rzeczywistością w Polsce. Pozwalają popatrzeć na problemy globalne z innej perspektywy i uniknąć uproszczonych wniosków, np. że edukacja rozwojowa uczy o tym, jak dobrze jest ludziom w Polsce w porównaniu z sytuacją większości świata.

Oto przykłady konkretnych pytań, które nauczyciel lub trener może zadać, aby zwrócić uwagę na analogie pomiędzy Północą a Południem:

– Dowiedzieliśmy się, jak wygląda bieda w kraju X, a jak radzimy sobie z biedą i wykluczeniem w Polsce?

– Mówimy o sytuacji dzieci-żołnierzy, walczących we współczesnej wojnie w kraju X. Przypomnijcie sobie wiadomości o dzieciach, które walczyły w Powstaniu Warszawskim. Jakie widzicie podobieństwa i różnice?

– Zwróciliśmy uwagę na prostotę życia w wiosce X w kraju Y. Porównaj to z obrazem wsi w literaturze polskiej. Jakie widzisz podobieństwa i różnice w stosunku do natury, gospodarce i źródłach utrzymania oraz w kulturze?

– Jak widzieliśmy, nowoczesne centra wielkich miast znajdujemy zarówno w krajach Północy, jak i Południa. A jak wygląda przemysł i usługi? Jakie ma to znaczenia dla człowieka, całego społeczeństwa i środowiska?

Uganda, Kampala, 2006 r. Stolicę Ugandy, Kampalę, zamieszkuje ponad milion mieszkańców. Jest ona jednym z najszybciej rozwijających się miast w Afryce. Ciekawa architektura miasta to mieszanka stylu kolonialnego, wpływów indyjskich oraz nowoczesnych drapaczy chmur i szklanych wieżowców. Kampala to nie tylko prężnie rozwijające się centrum handlu i biznesu, lecz także ważny ośrodek kultury i sztuki.

Fot. Gabriela Lipska

– Dowiedzieliśmy się, że granice wielu krajów w Afryce zostały arbitralnie wyznaczone przez kraje kolonialne. Wiemy, jakie to ma znaczenie dla pokoju, rozwoju i aspiracji ludzi żyjących w tak podzielonych krajach. Przywołajcie wiadomości na temat rozbiorów Polski i ich skutków dla polskiego społeczeństwa. Jakie widzicie podobieństwa i różnice?

Analogie mogą prowadzić do uproszczeń, jednak szczególnie na wstępnym etapie edukacji rozwojowej mogą być bardzo cenne, gdyż zachęcają uczniów do większej empatii i otwartości w poznawaniu kultur Południa.

Zrozumienie przyczyn i skutków

Drugi etap edukacji rozwojowej umożliwia uczniom zrozumienie mechanizmów mających wpływ na sprawy globalne, w tym na problemy krajów Południa i Północy, i ich rozwiązań. Niezbędną bazą do tego jest rzetelny obraz większości świata, który umożliwi zrozumienie przyczyn i skutków wyzwań globalnych.

Oto przykładowe pytania przydatne nauczycielowi i trenerowi do dyskusji z grupą uczniów lub uczestników szkolenia:

Uganda, Kampala, 2006 r. Dzielnica Ggaba, targ w porcie rybnym nad jeziorem Wiktorii. W Ugandzie, kraju leżącym w strefie równikowej, opady deszczu są obfite, a gleba żyzna, co sprzyja licznym uprawom, uprawiane są m. in. ziemniaki, bataty (słodkie ziemniaki), kassawa, ryż, matooke (zielone banany do gotowania) i yam. Żywność jest uprawiana przez drobnych rolników, których nie stać na chemiczne nawozy, dzięki czemu jedzenie jest zdrowe i całkowicie organiczne. Rolnicy produkują na swoje potrzeby, a nadwyżki sprzedają na targach takich, jak ten. Uganda eksportuje żywność do sąsiadujących z nią Kenii i Sudanu. W 2009 r. północna część Kenii padła ofiarą suszy, a w Sudanie niedostatki żywności spowodowane są długotrwałym konfliktem, który niedawno został zakończony. Z powodu eksportu ceny żywności w Ugandzie wzrosły i w związku z tym niektórzy biedniejsi ludzie nie mogą sobie pozwolić na jej zakup.

Fot. Gabriela Lipska

– Skąd bierze się głód? Dlaczego w krajach biednych ludzie czasem głodują, mimo że kraje bogate produkują nadwyżki żywności?

– Które kraje produkują i eksportują broń, w których krajach się jej używa w konfliktach zbrojnych? Dlaczego tak jest? Jak można przeciwdziałać wojnom?

– Jaki jest związek pomiędzy naszymi wyborami konsumenckimi, a sytuacją ludzi w krajach Południa? Podaj przykłady dotyczące warunków pracy, zatrudniania dzieci, bezpieczeństwa żywnościowego i wpływu przemysłu na środowisko.

– Dlaczego przepaść ekonomiczna pomiędzy krajami bogatymi a biednymi stale się powiększa? Jaki jest wpływ polityki państw i ich obywateli, a jakie znaczenie mają stosunki międzynarodowe, w tym współpraca na rzecz rozwoju i reguły handlu międzynarodowego?

– Które kraje mają największy wpływ na zmianę klimatu? W których krajach zmiana klimatu jest najbardziej odczuwalna już teraz? Co można zrobić, aby powstrzymać zmianę klimatu i złagodzić jej skutki dla konkretnych ludzi?

– Skąd bierze się nieufność lub strach przed ludźmi z innych kontynentów? Jakie czynniki wpływają na to, że niektórzy ludzie chętniej mówią o współpracy i wspólnej przyszłości a inni o zderzeniu cywilizacji i zagrożeniach?

Odpowiedź na te i szereg podobnych pytań wymaga wiedzy i rzetelnego obrazu krajów Południa. Szczególnie przydatne mogą być historie konkretnych ludzi i opis ich sytuacji, dzięki którym uczniowie i uczestnicy szkoleń będą potrafili zilustrować globalne zależności i lepiej je zrozumieć.

Zachętą dla uczniów do zainteresowania się tymi tematami mogą być odwołania do roli Polski i Polaków. Nawiązania do rzeczywistości krajowej i związków Polski ze światem mogą być przydatne również dla nauczycieli. Pomagają one w znalezieniu odpowiedniego miejsca dla edukacji rozwojowej w realizacji podstawy programowej i przewidzianego dla danej klasy programu.

Rzetelny obraz Południa warunkiem skutecznego działania

Jeśli na wcześniejszych etapach edukacji rozwojowej uczniowie lub uczestnicy szkoleń zapoznali się z prawdziwym i pełnym obrazem Południa, łatwiej jest im przejść do działania.

Istnieją przynajmniej cztery typy akcji podejmowanych w ramach edukacji rozwojowej.

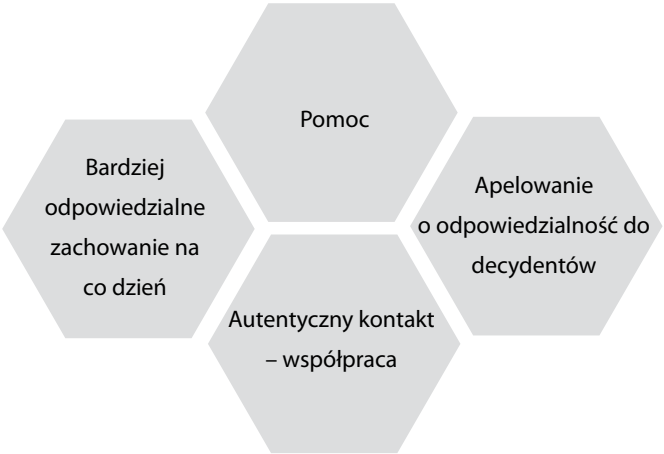

Powodzenie każdej akcji zależy w dużej mierze od tego, czy obraz krajów Południa, który poznali uczestnicy jest rzetelny.

Pomoc - powinna opierać się na dobrym rozeznaniu potrzeb w konkretnym miejscu i czasie. Źródłem informacji o potrzebach powinni być sami beneficjenci. Nie zwalnia to organizatorów akcji od krytycznej analizy, opartej na długotrwałym kontakcie i zrozumieniu realiów rozwojowych. Lepiej zrezygnować z akcji pomocowej, niż przeprowadzić ją bez wiedzy o ludziach, do których pomoc jest kierowana.

Bardziej odpowiedzialne zachowanie na co dzień – wymaga zrozumienia globalnych zależności i wpływu własnego postępowania na życie ludzi w krajach Południa. Nie jest to możliwe bez pełnej i prawdziwej wiedzy o sytuacji na innych kontynentach.

Apelowanie o odpowiedzialność do decydentów – opiera się na znajomości reguł demokracji i możliwości wpływu obywateli na politykę w skali lokalnej, krajowej i światowej. Rzetelny obraz krajów Południa, w tym konkretne opisy sytuacji, pomagają w sformułowaniu zasadnych postulatów i dotarciu z nimi do osób podejmujących decyzje.

Autentyczny kontakt - współpraca – jest równoprawnym typem akcji szkolnej lub społecznej, polegającym na podjęciu długotrwałego dialogu z partnerami z krajów Południa, opartego na zasadach równości i wspólnego decydowania. Cele takiej współpracy powinny być jasne dla obydwu stron i przydatne obydwu partnerom w równym stopniu.

6. Co należy zrobić, przygotowując się do zajęć

Prowadzenie edukacji rozwojowej zgodnie z zasadami Kodeksu gwarantuje, że nawet najtrudniejsze tematy będą omówione rzetelnie. Wspólne odkrywanie z uczniami rzeczywistości większości świata będzie fascynującym procesem, uświadamiającym młodym ludziom ich rolę w dzisiejszym świecie, przygotowującym ich do bycia odpowiedzialnymi obywatelami.

Ten artykuł zawiera praktyczne wskazówki, pomocne w zaplanowaniu zajęć oraz listę kontrolną, pomagającą solidnie przygotować się do działań edukacyjnych.

Opracowując nowy temat:

- zdobądź dostępne, gotowe materiały - zwłaszcza wydane przez organizacje, które postępują według zasad Kodeksu,
- poszukaj różnych źródeł informacji (wykaz dodatkowych źródeł dostępny w artykule Dobre praktyki),
- krytycznie przeanalizuj zebrane materiały pod kątem ich zgodności z zasadami rzetelnego informowania,
- zaplanuj przygotowania tak, by mieć czas na porównanie dostępnych informacji.

Madagaskar, Ambohimanga, 2006 r. Ambohimanga, królewskie miasto i miejsce pochówku oraz kompleks miejsc kultu, w 2001 została wpisana przez UNESCO na listę Światowego Dziedzictwa. Ambohimanga pozostaje miejscem kultu i pielgrzymek dla wielu Malgaszy. Uznawana za kolebkę malgaskiej państwowości, jest symbolem malgaskiej tożsamości narodowej. Na zdjęciu uczennice i uczniowie gimnazjum w Sabotsy w ramach projektu edukacyjnego razem z nauczycielką pobierają próbkę wody z miejscowego, otoczonego kultem jeziora, aby w szkolnym laboratorium zbadać skład i czystość wody.

Fot. Anna Kucińska

Warto przemyśleć **możliwość zaproszenia gościa**, kogoś, kto zna z własnego doświadczenia rzeczywistość konkretnego kraju, regionu lub dany temat (najlepiej przedstawiciela omawianego kraju Południa). Taki ekspert może być bardzo pomocny, będzie w stanie odpowiedzieć na wiele pytań. Z drugiej strony należy pamiętać, że zaproszonego gościa trzeba odpowiednio przygotować:

– wyjaśnić cel zajęć,
– przedstawić oczekiwania związane z jego udziałem w zajęciach (np. przygotowanie pokazu zdjęć, prezentacji historii kraju, przyniesienie przedmiotów charakterystycznych dla kraju lub regionu),
– omówić główne zasady Kodeksu, tak, by nasz gość mógł przygotować odpowiednie obrazy i informacje.

Informacje przedstawione uczestnikom powinny pochodzić nie tylko od Polaków czy Europejczyków znających dane zagadnienie, ale także od osób pochodzących z **krajów globalnego Południa**. Warto sprawdzić, co na przykład Tanzańczycy myślą o zmianie klimatu i nawiedzających ich suszach, a Chińczycy - o inwestycjach zachodnich firm odzieżowych w ich kraju. Internet zapewnia możliwość kontaktu, przeczytania blogów, artykułów (m.in. www.afryka.org, www.arabia.pl) czy obejrzenia zdjęć (www.majorityworld.com), tworzonych przez przedstawicieli krajów Południa, pozwala poznać ich perspektywę i opinie. Więcej źródeł pomocnych w opracowywaniu różnych tematów edukacji rozwojowej znajduje się w artykule dotyczącym dobrych praktyk.

Innym sposobem na poznanie przez uczestników zajęć różnych perspektyw czy opinii na dany temat jest pozwolić im samodzielnie je wyszukać. Niezbędne jest jednak udzielenie przed rozpoczęciem zadania dokładnych instrukcji: jakich informacji, obrazów i czyjego autorstwa mają szukać, tak, by efekt ich pracy np. prezentacja multimedialna, nie przeczyła zasadom Kodeksu.

Prowadząc zajęcia warto pamiętać, że niektóre tematy mogą bardzo silnie oddziaływać na emocje - zwłaszcza u młodszych odbiorców. Z informacją, że każdego dnia na świecie ich rówieśnicy umierają z głodu nie jest łatwo sobie poradzić. Drastyczne i często upraszczające obrazy często wręcz uniemożliwiają odbiorcom pełne uczestnictwo w całości zajęć. Silne emocje blokują młodych ludzi, którzy czują się przytłoczeni faktami i obrazami, lub przeciwnie – wywołują wesołość, bagatelizowanie czy nieodpowiednie żarty, które również nie są dobrym rezultatem edukacji.

Edukacja rozwojowa ma na celu zmotywowanie każdego człowieka do świadomego działania na rzecz bardziej sprawiedliwego, równego świata. Ma przekazać nie tylko wiedzę o konkretnej sprawie czy problemie, ale także informacje o naszej roli w świecie

i możliwościach pozytywnego działania. Powinna wzbudzić poczucie sprawczości, przekonanie, że są podejmowane (lub są możliwe do podjęcia) konkretne działania dla poprawy sytuacji. Warto poszukać pozytywnych przykładów inicjatyw prowadzonych przez ludzi, których omawiane problemy dotykają, aby nie wzmacniać stereotypów o bierności mieszkańców krajów Południa. Poczucie sprawczości kształtuje się poprzez pokazanie uczestnikom ich roli w konkretnym zjawisku oraz konkretnych możliwości działania (adekwatnych do wieku uczestników) na rzecz pozytywnej zmiany.

Czy wiesz... co ludzie z krajów Południa robią, aby poprawić swój los? Czy wiesz, gdzie takie informacje znaleźć?

Kamerun, Jaunde, 2006 r. Konferencja prasowa Obywatelskiego Stowarzyszenia Obrony Wspólnych Interesów ACDIC w hotelu Hilton. Członkowie stowarzyszenia wykładają paczki z 120 tys. petycji podpisanych przez obywateli Kamerunu, apelujących do prezydenta Kamerunu o ochronę krajowego rolnictwa przed towarami importowanymi z krajów Europy i Ameryki Północnej. Na konferencji, w obecności kameruńskich parlamentarzystów, dziennikarzy i przedstawicieli organizacji pozarządowych, stowarzyszenie przedstawiło swoje postulaty dot. wsparcia rozwoju lokalnego rolnictwa. UE eksportuje swoje nadwyżki żywności do wielu krajów Południa, w tym krajów Afryki. Podobnie jak w innych krajach Afryki, rolnicy oraz producenci żywności w Kamerunie nie wytrzymują nierównej konkurencji z dotowanymi produktami spożywczymi pochodzącymi z Unii Europejskiej. Mechanizmy handlu międzynarodowego oraz brak funduszy na wsparcie lokalnego rolnictwa hamują jego rozwój, a przecież około 70% mieszkańców krajów Południa czerpie główne dochody z rolnictwa i przemysłu spożywczego. Niemożność sprzedaży swoich produktów dla wielu rolników oznacza ubóstwo.

Fot. Marcin Wojtalik

Na przykład: omawiając zagadnienie niesprawiedliwych reguł handlowych, które pogłębiają biedę w wielu krajach globalnego Południa warto:

1. pokazać mechanizm, który prowadzi do powstania problemu:	- niesprawiedliwe reguły handlowe, hamujące import z krajów globalnego Południa do Europy, unijne dotacje wspomagające eksport nadwyżek żywności z Europy do krajów globalnego Południa;
2. wskazać pozytywne działania i próby radzenia sobie z sytuacją:	- zjawisko Sprawiedliwego Handlu, czyli handlu opartego na partnerstwie i wzajemnym szacunku producentów z krajów globalnego Południa i konsumentów z globalnej Północy;
3. uświadomić rolę uczestników w omawianym zagadnieniu globalnym:	- rola obywateli Unii Europejskiej – konsumentów wielu produktów, które nie są produkowane w Europie;
4. pokazać konkretne możliwości działania:	- kupowanie produktów pochodzących ze Sprawiedliwego Handlu, - promocja Sprawiedliwego Handlu wśród znajomych, właścicieli kawiarni, sklepów itd, - działania rzecznicze.

W miarę możliwości warto skonsultować i przedyskutować gotowe materiały z przedstawicielem organizacji zajmujących się edukacją rozwojową, które przestrzegają zasad Kodeksu lub z innym pedagogiem. Dla osoby konsultującej takie spotkanie może być inspiracją do prowadzenia podobnych działań.

Na koniec można przeprowadzić prosty test i wyobrazić sobie, że ludzie z krajów Południa, o których opowiadamy są uczestnikami przygotowywanych zajęć. Jak zareagowaliby na podawane informacje, zaplanowane ćwiczenia? Czy czuliby się zażenowani, a może niektóre fragmenty mogłyby ich rozgniewać?

Wskazówki użyte w tym artykule dotyczą nie tylko specjalnie przygotowywanych warsztatów czy zajęć z edukacji globalnej. Zachęcamy do włączenia ich do programów poszczególnych przedmiotów i do przeprowadzenia zajęć na temat: kolonizacji w ramach lekcji historii, zmian klimatycznych na geografii, światowego handlu na lekcjach ekonomii czy podstaw przedsiębiorczości oraz praw człowieka w ramach zajęć WOS. W ten sposób edukacja globalna będzie obecna w codziennej edukacji, a standardy Kodeksu powszechnie znane i respektowane.

Lista kontrolna zawiera pytania, które warto sobie zadać po przygotowaniu planu zajęć, a przed ich przeprowadzeniem. Zbudowana na bazie zasad rzetelnego informowania i wskazówek omówionych w powyższym artykule, pozwala samodzielnie ocenić w jakim stopniu materiały spełniają standardy informowania o krajach Południa. Można użyć jej również jako pomocy w konsultacjach materiałów i wypełnić wspólnie.

Lista Kontrolna

Pytanie	Tak/Nie
Czy zajęcia opracowałam/-em w oparciu o materiały z różnych rzetelnych źródeł?	
Czy uwzględniłam/-em całość zjawiska – jego przyczyny, skutki i przebieg procesu?	
Czy przejrzałam/-em materiały pod kątem tworzenia, umacniania stereotypów lub dyskryminujących określeń czy języka?	
Czy uwzględniłam/-em perspektywę ludzi z krajów globalnego Południa?	
Czy znam i dokładnie opisałam/-em, pochodzenie wszystkich materiałów wizualnych, które będą użyte podczas zajęć?	
Czy mam pozwolenie na użycie materiałów wizualnych i tekstów, które będą wykorzystane podczas zajęć?	
Czy omawiane zagadnienie przedstawia ludzi z globalnego Południa jako aktywnych, działających na rzecz poprawy swojej sytuacji?	
Czy podane fakty i przeprowadzone ćwiczenia pozwolą uczestnikom odkryć swoją rolę w danym zagadnieniu globalnym?	
Czy mam przygotowane dla uczestników przykłady możliwych działań w obrębie omawianej tematyki?	
Czy skonsultowałam/-em gotowe materiały z organizacją, która stosuje Kodeks?	

7. Dlaczego warto stosować Kodeks w szkole

Spójność: Kodeks a globalna edukacja rozwojowa

Dzieci powinny się uczyć o wpływie, jaki mają na świat. Refleksja nad skutkami naszych codziennych wyborów na naszą planetę jest istotną częścią edukacji. Przesłanie Kodeksu opiera się na tych samych zasadach, co globalna edukacja rozwojowa. Jeśli będziemy kierować się zawartym w Kodeksie przesłaniem, prowadzona przez nas edukacja rozwojowa będzie spójna w swoim przekazie. Aby osiągnąć zakładane cele, niezbędny jest właściwy wybór obrazów i przesłań, którymi będziemy posługiwali się w czasie pracy z uczniami. Stosowanie się do wskazówek zawartych w Kodeksie daje nam tę możliwość.

Afganistan, Kabul, 2008 r. Właściciel sklepu z latawcami w centrum Kabulu. Puszczanie latawców to najbardziej popularne i ulubione zajęcie w Afganistanie, szczególnie wśród dzieci. Setki latawców unoszą się nad Kabulem przez cały rok. Raz do roku latem, odbywają się „walki latawców", polegające na tym, aby przeciąć rywalowi żyłkę utrzymującą latawiec.

Fot. Olga Mielnikiewicz

Nowa podstawa programowa – nowe podejście do świata

Tematyka globalna z roku na rok staje się coraz bardziej popularna - także w Polsce. Globalna edukacja rozwojowa przestaje być domeną tylko organizacji pozarządowych.

Wspieraniem jej zajmują się międzynarodowe instytucje np. Komisja Europejska czy Rada Europy. W Wielkiej Brytanii kilkanaście lat temu poruszanie tematyki globalnego rozwoju odpowiedzialności i współzależności było realizowane tylko poprzez edukację nieformalną – dziś przygotowanie ucznia do roli globalnego obywatela jest oficjalną częścią podstawy programowej w Anglii, Irlandii i Walii.

W Polsce inicjatywy edukacyjne są wspierane przez Departament Współpracy Rozwojowej przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Ministerstwo Edukacji Narodowej rozpoczęło dialog z organizacjami zajmującymi się globalną edukacją rozwojową. W wyniku konsultacji nowa podstawa programowa zawiera elementy tematyki globalnej - jest poszerzona o wymiar globalny w szeregu przedmiotów. Zagadnienia takie jak migracje, dostęp do wody, sprawiedliwy handel są poruszane na lekcjach geografii, historii, podstaw przedsiębiorczości czy wiedzy o społeczeństwie. W związku z tym powstają nowe podręczniki, wzbogacone o treści globalne. Kodeks i zawarte w nim trzy proste wartości: poszanowania godności drugiego człowieka, solidarności i sprawiedliwości społecznej może być świetnym narzędziem, które pomoże nauczycielom wybrać spośród podręczników te, których treści są zgodne z przesłaniem globalnej edukacji rozwojowej.

Media w szkole – wyzwania i możliwości

Młodzi ludzie czerpią większość informacji na temat dzisiejszego świata ze środków masowego przekazu. Stąd coraz częściej również nauczyciele wykorzystują media w pracy z uczniami Do korzystania z nowoczesnych technologii w szkole zachęcają rozmaite propozycje edukacyjne.

W dobie globalnych mediów przekazy słowne i obrazy na temat kontrowersyjnych często zagadnień docierają do nas z całego świata. Wizerunek i przesłania obecne w mediach wpływają na nasze wyobrażenie o krajach globalnego Południa. Przy nadmiarze informacji i pozornym ich obiektywizmie może nam być trudno zdecydować, które z przekazów nadają się do prowadzenia zajęć zgodnie z założeniami globalnej edukacji rozwojowej.

Kodeks może być swego rodzaju filtrem, dzięki któremu będziemy w stanie sprawniej korzystać z zasobów zdjęć czy tekstów, odpowiednich do pracy nad tematami takimi jak globalne współzależności, dostęp do edukacji czy opieki medycznej na świecie.

Będziemy mogli śmielej sięgać do mediów, dostarczając uczniom informacji o współczesnej Afryce czy Azji z całą ich różnorodnością. Znaleziony w zasobach internetowych artykuł o wykorzystaniu najnowocześniejszych technik bezprzewodowych

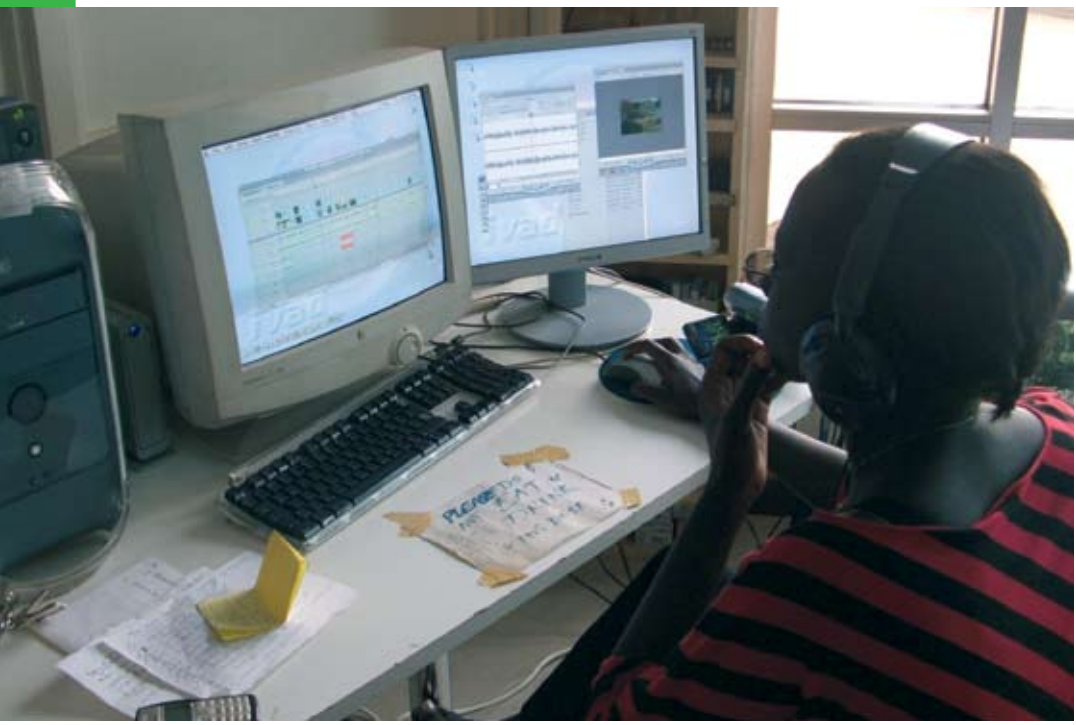

Uganda, Kampala, 2005 r. Pokój montażu w studio IVAD Productions w Kampali, stolicy Ugandy. Firma robi filmy dokumentalne, reklamy i reportaże. Niektóre z nakręconych tu dokumentów trafiają na międzynarodowe festiwale filmowe. Codziennie montowane są tu nowe materiały, ponieważ IVAD stara się utrwalać bieżące sprawy mieszkańców miasta i kraju. Studio ma też wiele zamówień na filmy reklamowe. IVAD produkuje też programy telewizyjne.

Fot. Gabriela Lipska

w Kenii będzie dla młodych ludzi na pewno ciekawszy i prawdziwszy, niż pokazywanie zdjęć folklorystycznych. Kreatywność i innowacyjność nauczycieli i edukatorów może być teraz wspierana przez rzetelnie dobrane informacje i obrazy.

Czy wiesz że…
kraje globalnego Południa są bardzo różnorodne, zarówno jeśli chodzi o kulturę, jak i stopień rozwoju czy dostępu do nowoczesnych technologii?

Kluczowe kompetencje

Edukacja ma za zadanie kształtować między innymi następujące umiejętności:
– krytyczne myślenie i analiza,
– zmiana perspektyw, rozumienie wielości perspektyw,
– rozpoznawanie negatywnych stereotypów i uprzedzeń,
– empatia,
– radzenie sobie ze złożonymi tematami, niepewnością i rozbieżnymi opiniami.

Globalna edukacja rozwojowa zakłada pracę nad praktycznym zdobywaniem i ćwiczeniem tych umiejętności. Globalne zagadnienia mogą być zatem świetnym materiałem, dzięki któremu nauczyciele będą kształtować w uczniach kluczowe kompetencje. Z drugiej strony - uczenie o globalnych sprawach jest często skomplikowane, wymaga delikatnego i przemyślanego podejścia. Są to często tematy, które wzbudzają kontrowersje, a czasem skrajnie różne opinie i bardzo silnie emocje. Korzystając ze wskazówek, które proponuje nam Kodeks, możemy pewniej korzystać z bogatego zasobu materiałów rozwijających u uczniów ważne umiejętności, z poczuciem, że jednocześnie nie zapominamy o jakości przekazu, który wykorzystujemy do praktycznych ćwiczeń.

Profesjonalizm i kompetencja

Kodeks i zawarte w nim trzy podstawowe wartości mogą stanowić cenne wsparcie dla nauczyciela w konfrontacji z własnymi wyobrażeniami o świecie i jego mieszkańcach. Pracując z uczniami, często chcemy ich zaangażować, zmotywować do podjęcia działań np. na rzecz pokoju. Pojawiają się wtedy pytania typu: Jak mam powiedzieć o ofiarach wojny? Co mam pokazać kiedy mówię o konfliktach zbrojnych? Kodeks nie mówi, że mamy unikać podejmowania ważnych i trudnych tematów. Pomaga nam wybrać materiały, które zobrazują złożoność sytuacji, pobudzą uczniów do myślenia i działania, a nie tylko do litości czy przerażenia. Dzięki Kodeksowi nauczyciel może budować swój autorytet eksperta. Za każdym razem, gdy wybieramy materiał kierując się kodeksowymi zasadami, wzrasta nasza własna kompetencja, nabieramy większej wprawy we właściwym wykorzystaniu materiałów.

Wsparcie nauczyciela przy realizacji zajęć - właściwe decyzje przy wyborze projektów

Dobrze przygotowane materiały zachęcają uczniów do rozwijania umiejętności i wartości, które są potrzebne, by mogli stać się odpowiedzialnymi obywatelami. Zajmowanie się tematami takimi, jak konflikty czy bieda nie jest łatwe, jeśli nie jesteśmy pewni swojej wiedzy czy materiałów, do których mamy dostęp.

Znając zasady rzetelnego przekazywania i tworzenia informacji możemy sprawnie określić, czy dany materiał spełnia kryteria jakości globalnej edukacji rozwojowej. Stosując reguły zawarte w Kodeksie łatwiej jest wybrać te programy i oferty edukacyjne, które są w zgodzie z podstawowymi założeniami globalnej edukacji rozwojowej, takimi jak promowanie długofalowej zmiany, odchodzenie od zbiórek dla biednych na rzecz pogłębienia wiedzy o życiu ludzi w krajach globalnego Południa i łączących nas z nimi relacjach czy wsparcie lokalnych projektów kształcenia kadry nauczycielskiej.

Bardziej interesujące lekcje - zaangażowanie uczniów

Chcemy, by młodzi ludzie byli zaciekawieni, zaangażowani, zmotywowani do konstruktywnych działań. Pokazywanie globalnego Południa wyłącznie w postaci egzotycznych lub drastycznych obrazów może w dłuższej perspektywie skutecznie zniechęcić uczniów do problematyki Południa i ludzi tam żyjących.

Rzetelność wymaga selektywnego i krytycznego podejścia do prezentowanych materiałów. Dzięki wysiłkowi podjętemu, by znaleźć zdjęcie ilustrujące problem ubóstwa przez pokazanie lokalnej inicjatywy mikrokredytów mamy pewność, że wzbudzimy w uczniach zainteresowanie. Młodzi ludzie będą pytać, czym są mikrokredyty, czy działają, kto wpadł na ten pomysł, zaczną faktycznie myśleć o mechanizmach walki z ubóstwem. Rodzi się w nich poczucie zaangażowania i solidarności.

Kodeks pomaga szukać podobieństw. Pokazuje, że warto działać, ponieważ wszyscy jesteśmy ludźmi, którzy pragną godnie żyć. Pozytywna motywacja jest bardziej inspirująca i daje poczucie sprawczości, a przecież o to chodzi w globalnej edukacji rozwojowej.

KKongo, Brazzaville. Kongo, Brazzaville, 2007 r. Kilkanaście kobiet, krewnych, sąsiadek i przyjaciółek szkolnych utworzyło samopomocowe stowarzyszenie mikrokredytowe „Femmes et Solidarité" (fr. Kobiety i solidarność). Co miesiąc jedna z nich otrzymywała od pozostałych równowartość 50 dolarów, by mogła rozkręcić własny biznes, np. założyć mały stragan z używanymi ubraniami albo zająć się wyrobem i sprzedażą jogurtu. Dzięki wzajemnemu wsparciu kobiety same stworzyły sobie miejsca pracy, za zarobione pieniądze mogły posłać swoje dzieci do szkoły i stały się finansową podporą dla swoich rodzin.

Fot. Katarzyna Staszewska

Troska o prawidłowy emocjonalny i społeczny rozwój uczniów

Gdy oglądamy telewizję i słuchamy wiadomości ze świata, nawet nam - dorosłym trudno jest patrzeć na ogrom nieszczęść i katastrof, co dopiero młodym ludziom, którzy pełni są emocji i uczuć, a ich postawy dopiero się kształtują. Na takie przekazy uczniowie mogą reagować w różny sposób - w zależności od dotychczasowych doświadczeń, stylu uczenia się, poziomu inteligencji emocjonalnej pokazywane materiały mogą wywołać różne reakcje - od płaczu, poprzez śmiech, po obojętność.

Rolą nauczyciela jest nie tylko przekazywanie wiedzy, ale również kształtowanie rozwoju młodego człowieka. Wyważony obraz świata, który możemy zaprezentować i wyjaśnić da uczniom poczucie sprawczości, zmotywuje do angażowania się i działania na rzecz pozytywnych zmian. Sprawi, że uczniowie zaczną myśleć o swojej roli w świecie, o tym co jest ważne dla nich i dla innych. To znakomity dla młodych ludzi trening rozpoznawania swoich emocji i wartości oraz samodzielnego myślenia. Wybierając materiały zgodne z Kodeksem, możemy pomóc uczniom zrozumieć złożoną rzeczywistość oraz mechanizmy i procesy zachodzące w świecie.

Uganda. Kampala, 2007 r. DJ z grupy Ras Clan w jednym z klubów w dzielnicy Bunga. W Kampali, tak jak w wielu innych miastach, toczy się życie nocne. Młodzi ludzie bawią się w klubach przy muzyce Mariah Carey, Beyonce czy Akona, jak również przy muzyce rodzimych wykonawców, takich jak Jose Cameleon czy Bobby Wine.

Fot. Ali Badoti

8. Głosy z Południa

Do tej pory mówiliśmy o tym, jak być rzetelnym, wiarygodnym oraz jak ważne są partnerskie relacje z Południem - zarówno w działaniach podejmowanych w terenie, jak też w edukacji rozwojowej. Rzetelne informowanie wymaga zrozumienia kontekstu, wysłuchania głosów osób, z którymi pracujemy. Poniższy rozdział to wypowiedzi ludzi z globalnego Południa - naszych znajomych, osób które poznaliśmy, z którymi mieliśmy zaszczyt współpracować. Cytaty dotyczą spraw, które poruszamy w tej publikacji. Spraw, które również oni uważają za ważne i chcą o nich dyskutować. Posłuchajmy głosów z Południa.

Rosemary Nassaka, studentka Uniwersytetu Makerere, Kampala, Uganda

W Europie byłam dwa razy – raz w Holandii, a drugi raz w Niemczech. Przyjeżdżam na staże do organizacji pozarządowych. W Ugandzie, jako wolontariuszka, zajmuję się administracją, organizacją biura i kontaktami w organizacji działającej w obszarze edukacji.

Dzieci w Europie pytają o rzeczy, które widzą. Pytają mnie o kolor mojej skóry, chcą mnie dotknąć. Pytają, czy wszyscy Afrykanie mają czarne oczy, są bardzo ciekawe tego, jak wyglądamy. Rozumiem to, bo takie są dzieci. Nastolatki pytają o szkołę i o to, jakiej muzyki słuchamy – czy takiej samej jak oni. Dorośli, zwłaszcza nauczyciele, pytają o powszechny, darmowy dostęp do szkolnictwa na poziomie podstawowym, który jest Ugandzie, o prezydenta Museveniego, o politykę. Chcą usłyszeć o wojnie, o tym, czy będzie pokój i jak wygląda proces pokojowy. Myślą, że wojna jest w całej Ugandzie, nie wiedzą, że rząd wynegocjował zawieszenie broni. Chętnie opowiadam, jak wygląda bieżąca sytuacja w moim kraju.

Jaką radę mogłabym dać nauczycielom, którzy chcą uczyć o Ugandzie? Uczcie faktów, starajcie się dotrzeć do informacji. Kiedy ja byłam w szkole, poznawałam historię Europy. Wy też powinniście się uczyć naszej historii, żebyście wiedzieli, skąd biorą się pewne zjawiska, jakie są ich przyczyny. Media są pełne okropnych przekazów o Afryce, pokazują nas bez wyjaśnienia tła tych zjawisk. To stawia nas w złym świetle. Wojna to nie jest cała prawda o moim kraju, mój kraj nie jest tak straszny, jak go pokazujecie! Tak, jak

wielu ludzi na ziemi uczymy się, pracujemy, słuchamy muzyki, mamy marzenia. To jest miejsce, w którym żyję i chcę tu zostać i działać na rzecz mojej społeczności.

Ważne jest, żeby skończyć z tym negatywnym wizerunkiem, ze stereotypami, powinniście być bardziej analityczni i krytycznie podchodzić do tego co słyszycie.

Czy wiesz, że…
Uniwersytet Makerere postał w 1922 roku i jest najbardziej znanym uniwersytetem we wschodniej i centralnej Afryce? Corocznie rozpoczyna w nim studia około 20.000 studentów. Często nazywany jest Oxfordem Afryki, kształci przyszłych lekarzy, informatyków i elity polityczne.

Uganda, Kampala, Makerere University, Creative Commons, na warunkach licencji Attribution ShareAlike
Fot. Gunnar Ries

Magaly Montes, działaczka organizacji Mamaya, Peru

Europejczycy i Amerykanie, którzy do nas przyjeżdżają…Cóż - czasem zachowują się jakby byli bogami. Wszystko wiedzą najlepiej: co nam jest, jak nam pomóc, czego potrzebujemy. Wiedzą to nawet lepiej niż my sami! My powinniśmy być wdzięczni i zawsze dziękować. Nasza bieda sprawia, że mogą poczuć się lepiej, wydają się sobie lepszymi ludźmi.
Ja pracuję w organizacji, gdzie staramy się nie tylko poprawić poziom edukacji dzieci, ale też budować ich poczucie własnej wartości i wiarę w siebie. Jesteśmy małą organizacją, działamy bez wsparcia z zewnątrz.

Isaac Lidaywa, działacz Niaver Community Based Organisation, Kitale, Kenia

Od lat pracuję na rzecz swojej społeczności. Staram się polepszyć standard życia moich współziomków przez edukację i szkolenie umiejętności, które zwiększą nasz potencjał.
Co ludzie wiedzą na temat mojego kraju? HIV i bieda - to dwie rzeczy o których mówią Europejczycy. Informacje czerpią z biuletynów informacyjnych organizacji pozarządowych, z telewizji, czasem od osób, które pracują przy projektach pomocowych.

Myślę, że informacje pozyskane bezpośrednio od ludzi, którzy pracują w danej społeczności są najcenniejsze. Europejczycy, którzy do nas przyjeżdżają zadają nam pytania o to, jak nam się żyje, jak zarabiamy na utrzymanie, czym się zajmujemy. Pytają, ponieważ chcą lepiej zrozumieć życie w naszym kraju. Wiem z doświadczenia, że Europejczycy to ludzie, którzy są oddani pracy. Moja rada dla tych, którzy chcą uczyć o Kenii – skontaktujcie się z kimś, kto tu pracuje, np. z miejscowym koordynatorem projektu. Taka osoba ma kontakt z mieszkańcami, zna codzienne życie. Jeśli chodzi o pracowników organizacji pozarządowych zajmujących się współpracą rozwojową - dobrze by konsultowali swoje pomysły z miejscowymi organizacjami tworzonymi przez lokalne społeczności. Żeby dobrze działać powinni najpierw pracować z nami, w naszej organizacji. Współpraca rozwojowa to nie jałmużna, tylko pomoc i wsparcie dla naszej własnej aktywności. Najważniejsze jest porozumienie.

Czy wiesz, że...
w krajach globalnego Południa istnieje bardzo dużo organizacji pozarządowych typu „grass roots"? Powstają one z inspiracji członków danej społeczności, którzy działają w odpowiedzi na potrzeby mieszkańców. Ludzie często są tam wolontariuszami, nawet jeśli sami nie mają dostatniego życia mobilizują się by wspierać swoje społeczności.

Fernando Pacheco, przewodniczący ADRA Angolan Association for Rural Development, Angola

To, co pokazują światowe media na temat Angoli i jej mieszkańców ma wpływ na ludzi w Angoli. Nie zastanawiają się nad własną tożsamością, przyjmują, że to, co słyszą o sobie z mediów, to prawda. Takie problemy z tożsamością to skutek ponad czterdziestoletniej wojny. Światowe media mówią o nas sporo i niezależnie od tego, czy jest to prawda czy nie, ludzie w Angoli zaczynają w to wierzyć.

Media międzynarodowe chcą nam zaszczepić swoje wartości, które mamy zaakceptować, bez odniesienia do naszych własnych. Tak było z metodą rozmów w kole. To nasz tradycyjny sposób rozwiązywania konfliktów, metoda od dawna stosowana w Angoli. Przez lata środowisko międzynarodowe usiłowało wprowadzić u nas coraz to nowe sposoby negocjacji, po czym, po latach „odkryli" dla nas metodę rozmów w kole! Wróciliśmy do tradycyjnych rozwiązań rodem z Angoli! Podobnie jest z innymi teoriami i rozwiązaniami. Oczekuje się od nas, że będziemy biernie przyjmować pomysły z Północy: model rozwoju, model państwowości. My spełniamy te oczekiwania. Na siłę próbujemy przyjąć europejskie wzorce, ale one rozmijają się z naszym sposobem życia, naszymi potrzebami i dlatego się nie sprawdzają. Stereotypy, które ludzie z Północy mają na nasz temat, źle wpływają na wzajemne relacje. Nasze wartości i zdanie są zawsze na drugim miejscu.

Uważam że proces demokratyczny musi być oddolny. Współpraca powinna mieć miejsce miedzy wszystkimi uczestnikami życia społecznego. U podstaw współpracy powinien zaś leżeć szacunek do partnera. Ważna jest wymiana pomysłów na równych zasadach, bez narzucania wartości. Trudnością w Angoli jest to, że jesteśmy w trakcie budowania naszego społeczeństwa. Jednocześnie musimy się skupić na wielu aspektach – na państwie i strukturach, tożsamości obywateli, społeczeństwie obywatelskim. Obraz Angoli jest negatywny i jednostronny. Ważne, by pamiętać o różnorodności Angoli i całej Afryki. Myślę, że warto jest dążyć do zmian, nawet jeśli jest to trudne i powolne. Ważne, by robić to dobrze.

Armando Swenya, przewodniczący SAHRiNGON (Southern African Human Rights and Geonetwork), Tanzania

Kraje Afryki są biedne. W Tanzanii mamy wiele problemów, miedzy innymi z dostępem do edukacji, zachorowalnością na AIDS. Nie zaprzeczam, nie mówię, że tak nie jest. Ważne jest jednak, by mówić skąd się bierze ta bieda. Jakie są jej przyczyny (kolonializm, brak wolnego handlu), i jakie są skutki. Budowanie państwowości od podstaw po uzyskaniu niepodległości, rozwój kraju - to nie są proste rzeczy. Stąd ważna jest rola społeczeństwa obywatelskiego i prawdziwa współpraca. Obecnie w dziedzinie współpracy rozwojowej mamy wiele wyzwań np. komunikacja z darczyńcami – tylko 15% komunikacji to spotkania, ponad 65% spraw omawiamy przez telefon lub za pośrednictwem poczty elektronicznej. Rezultat jest taki, że większość decyzji o tym, jak projekt ma być realizowany jest podejmowana przez zagranicznych donorów.

Kefilwe Dorcus Malatji, African Institute of South Africa, Johannesburg, Republika Południowej Afryki

Obcokrajowcy wiedzą o moim kraju tyle, że jest to miejsce, gdzie był apartheid, kojarzą postać Nelsona Mandeli. Ale to już historia. Mój kraj się zmienia, ale ludzie z globalnej Północy tego nie dostrzegają. Nie widzą naszej codzienności. Przekazy o RPA są pozbawione proporcji, opisywane są przede wszystkim złe rzeczy - choroby, wojny, głód. One istnieją, ale to nie wszystko co się dzieje w RPA. Myślę, że dotyczy to całej Afryki. Europejczycy często narzucają swój punkt widzenia np. na wybory i politykę. Nasz instytut zajmuje się badaniami i analizą sytuacji w kraju, obserwujemy zmiany po to, żebyśmy sami mogli doradzać naszemu rządowi.

Dobre praktyki

W niniejszym rozdziale chcemy pokazać ciekawe projekty i materiały dostępne w Polsce oraz za granicą. Jest to przegląd interesujących propozycji projektów edukacyjnych i rozwojowych. Cechą wspólną prezentowanych programów jest sposób mówienia i przedstawiania globalnego Południa. Projekty skupiają się na zależnościach łączących nas z globalnym Południem, kładą nacisk na pozytywny wpływ naszych odpowiedzialnych zachowań na sytuację w świecie. Motywują do podejmowania działań na rzecz zmian, a także inspirują do zdobywania rzetelnej wiedzy na temat życia mieszkańców globalnego Południa. Opisane poniżej przykłady pomogą nam zrozumieć, jak w praktyce może wyglądać realizowanie postulatów o rzetelnym informowaniu o krajach Południa. Wiele zależy od nas - osób, które, owe materiały i propozycje będą wykorzystywały w pracy. Zwracajmy więc uwagę na to, jak używamy dostępnych materiałów.

Programy edukacji rozwojowej dla szkół

Szkoła Globalna (Polska Akcja Humanitarna)
www.pah.org.pl./szkolaglobalna

Projekt Szkoła Globalna oferuje nauczycielom i uczniom możliwość zdobycia wiedzy o współzależnościach między globalną Północą i Południem, a także daje okazję do zastanowienia się i zbadania, jak ich szkoła i społeczność szkolna wpływają na życie ludzi na całym świecie. Uczniowie zdobywają rzetelną wiedzę o zagadnieniach globalnych i uczą się krytycznego spojrzenia na własny styl życia, wybory konsumenckie oraz postawy, aby w końcowym etapie projektu przeprowadzić w szkole lub społeczności lokalnej akcję, która przyczyni się do rzeczywistej, pozytywnej zmiany w ich najbliższym otoczeniu, a co za tym idzie – na świecie.

Przewodnik ukazuje nie tylko wzajemne globalne współzależności oraz największe wyzwania, przed jakimi obecnie stoi ludzkość – m. in. zmniejszenie skali ubóstwa na świecie czy zapobieżenie zmianie klimatu, której skutki są najdotkliwiej odczuwane w krajach Południa – ale także przedstawia codzienne życie mieszkańców krajów Południa, ich dorobek i osiągnięcia, ich pragnienia czy ambicje, które są takie same jak nasze. – Anna Kucińska

Patrz i zmieniaj (Centrum Edukacji Obywatelskiej)
www.ceo.org.pl/portal/patrz

To projekt, którego celem jest pokazanie młodym ludziom, że będąc częścią świata mogą wywierać wpływ na to, jak on wygląda i doprowadzać do pozytywnej zmiany. Projekt nie ogranicza się do przedstawiania problemów globalnego Południa. Oglądając filmy dokumentalne i uczestnicząc w zajęciach lekcyjnych, przeprowadzanych na podstawie specjalnie przygotowanych scenariuszy, uczniowie i uczennice zdobywają wiedzę, dzięki której zaczynają rozumieć mechanizmy rządzące światem. Zrozumienie spraw globalnych powoduje większe zaangażowanie i motywuje do podejmowania działań. Filmy to narzędzie, które zachęca młodych ludzi do dyskusji i przemyśleń nad globalnym współzależnościami.

Szukaliśmy filmów, pokazujących mieszkańców globalnego Południa, którzy sami starają się zmieniać swoją sytuację. Uczniowie i uczennice mogą obejrzeć ludzi zaangażowanych w poprawę swego losu. Pokazujemy rzeczy trudne, ale dajemy poczucie, że warto działać wspólnie. - Jędrek Witkowski

Modnie i Etycznie (Polska Akcja Humanitarna)
www.modnieietycznie.pl

W ramach projektu Modnie i etycznie PAH zachęca nauczycieli do włączenia do prowadzonych zajęć tematyki świadomej i etycznej konsumpcji oraz odpowiedzialności przyszłych przedsiębiorców. Nauczyciele mogą włączyć tematykę praw pracowniczych i etyki w przemyśle odzieżowym do programów różnych zajęć, w zależności od profilu szkoły - począwszy od produkcji i projektowania odzieży poprzez podstawy przedsiębiorczości i etykę, a skończywszy na zajęciach z wiedzy o społeczeństwie, historii, czy geografii. Celem projektu jest zwiększenie świadomości na temat warunków, w jakich produkowana jest w krajach globalnego Południa odzież, którą kupujemy. Projekt pomaga także rozwinąć w uczestnikach poczucie solidarności z pracownicami i pracownikami z krajów Południa i propaguje odpowiedzialne wybory konsumenckie.

Polska Akcja Humanitarna zaangażowała się w projekt Modnie i etycznie, bo dotyczy on praw pracowniczych w przemyśle odzieżowym. Każdy z nas nosi ubrania, które produkowane są w krajach takich jak Chiny, Maroko, czy Bangladesz, ale rzadko zastanawiamy się w jakich warunkach one powstały. Zasady, jakie panują w przemyśle odzieżowym mają ogromny wpływ na warunki życia milionów

ludzi w krajach Południa. Wierzymy, że zarówno konsumenci, jak i przyszli twórcy rynku mody odgrywają znaczącą rolę w tworzeniu praktyk handlowych. Stąd nasza propozycja. - Ania Paluszek

Etyczne biuro (warszawska grupa eFTe)
www.etycznebiuro.pl

Projekt oferuje nieco inną perspektywę patrzenia na sprawy odpowiedzialności i wpływu na kraje globalnego Południa. Celem projektu jest wspieranie organizacji pozarządowych w pełniejszej realizacji swoich celów społecznych i ekologicznych, poprzez promowanie świadomych zachowań konsumenckich. Dzięki niemu organizacje, szkoły i biura mają okazję dowiedzieć się jak drobne elementy codziennej pracy: materiały które znajdują się w biurze, kawa i herbata dostępna w bufecie czy zużycie wody w biurowej kuchni, mają się do życia ludzi na globalnym Południu. Uczestnicy projektu mogą dowiedzieć się, co to znaczy pracować w etycznym biurze, mają szansę przemyśleć sposób, w jaki funkcjonują i wprowadzić zmiany przyjazne ludziom i środowisku, w Polsce i na świecie.

Kampanie i projekty informacyjne

Kupuj odpowiedzialnie, twoje pieniądze kształtują świat (Polska Zielona Sieć)
www.ekonsument.pl

Kampania odbywa się w 10 województwach, w których prowadzone są Regionalne Punkty Informacyjno-Edukacyjne. Jej celem jest promowanie idei zrównoważonego rozwoju przez dostarczanie rzetelnej informacji. W Regionalnych Punktach Informacyjno-Edukacyjnych każdy może dowiedzieć się więcej o zrównoważonej konsumpcji, skorzystać z porady konsultanta, z materiałów edukacyjnych, a także z biblioteczki wyposażonej w literaturę naukową oraz filmy DVD.

Fair Play (Koalicja Karat)
www.kobietypraca.org/fairplay

Projekt skupia się na szerzeniu informacji o warunkach pracy przy produkcji artykułów sportowych, uwarunkowaniach obecnej sytuacji i proponowanych alternatywach. Informuje też o działaniach podejmowanych przez pracowników i wspierające ich organizacje, zmierzających do poprawy warunków pracy w sektorze i o możliwości zaangażowania się w nie.

Inspiracje z zagranicy

Teaching Controversial Issues, Oxfam 2006

Materiał opisuje strategie, które mogą okazać się pomocne dla nauczycieli uczących o kontrowersyjnych i trudnych sprawach takich, jak ubóstwo, migracje czy konflikty zbrojne. Dzięki wykorzystaniu tego materiału edukacja obywatelska może nabrać wymiaru globalnego. Zestaw ten jest bardzo przydatny w realizacji projektów związanych z zagadnieniami globalnymi, zawiera przykłady ćwiczeń, wskazówki jak rozmawiać z uczniami o kontrowersyjnych tematach.

Get Global! Action Aid, Cafod, Christian Aid, Oxfam, Save the Children, DFID, 2003

Dostępny w Internecie przewodnik dla nauczycieli jest efektem projektu realizowanego parę lat temu w Wielkiej Brytanii. Dzięki przewodnikowi, nauczyciele w sześciu krokach przeprowadzają uczniów i uczennice od spraw bliskich ich codziennemu życiu i zainteresowaniom do spraw globalnych. Materiały to zestaw ćwiczeń, kształtujących umiejętności: krytycznego myślenia, analizy, planowania i projektowania działań. Materiały były inspiracją dla Przewodnika dla nauczycieli w projekcie Szkoła Globalna.

Temat: wykorzystanie zdjęć
Czas trwania: 45 minut
Cel:
- zachęcić uczniów do postawienia pytań dlaczego i w jaki sposób są używane zdjęcia,
- uświadomić uczniom, że zdjęcia nie zawsze dają pełny obraz danej sytuacji,

Materiały:
- różne zdjęcia skutków katastrof naturalnych (powódź, susza, tajfun, trzęsienie ziemi).

Przebieg:

1. Rozwieś zdjęcia na ścianach w sali, poproś uczniów, żeby dobrali się w pary. Każda para wybiera zdjęcie, z którym będzie pracowała. Zapisz na tablicy pytania. Zadaniem uczniów jest przedyskutowanie w parach odpowiedzi na te pytania.
   – W jakim celu zostało zrobione to zdjęcie?
   – Kto je zrobił?
   – Dla kogo zostało zrobione to zdjęcie, kto je miał oglądać?
   – Co może się dziać poza kadrem (ramką)?
   – Jakich innych zdjęć można użyć, żeby pokazać ten temat?

2. Po paru minutach zbierz uczniów razem. Poproś by zaprezentowali zdjęcia o których rozmawiali i wyjaśnili, dlaczego wybrali właśnie te. Poproś, by zaprezentowali wnioski, do jakich doszli omawiając fotografie i odpowiadając na pytania.

3. Wspólnie z uczniami zastanówcie się, dlaczego ludzie fotografują, czy cel, w jakim robi się zdjęcie wpływa na to, co jest na nim prezentowane? Czym powinniśmy się kierować robiąc zdjęcia?

zaadaptowane z Teaching Controversial Issues

Dobre praktyki związane z projektami w krajach południa

Publikacja Volunteer Charter, Comlamh Irlandia

www.comhlamh.org

Przewodnik przydatny dla wszystkich organizacji, które wysyłają lub myślą o wysyłaniu wolontariuszy na projekty rozwojowe w krajach globalnego Południa. Warto, by zapoznali się z nim również pracownicy organizacji działający w terenie. Jest uniwersalnym narzędziem, dzięki któremu osoby pragnące wyjechać na Południe mogą przemyśleć swoje motywacje, zastanowić się nad własnym rozumieniem globalnych współzależności, skutków i przyczyn nierówności oraz przeanalizować swoje możliwości i umiejętności. Jest materiałem, który skłania do myślenia o pracy przy projektach rozwojowych w szerszej perspektywie, obejmującej wpływ na lokalną społeczność, stosunek do panujących tam zwyczajów i kultury oraz miejsce wolontariuszy w strukturze. Przewodnik zachęca do kierowania się zasadami szacunku, partnerstwa i solidarności.

Projekt Katine it starts with a village, The Guardian, Observer, Amref, Barclays bank

www.guardian.co.uk/katine

Trzyletni projekt rozwojowy w północno-wschodniej części Ugandy zakłada poprawę jakości życia 25 tysięcy mieszkańców, poprzez budowę i usprawnienie infrastruktury, edukacji, dostępu do opieki medycznej i wody. O tym wszystkim możemy się dowiedzieć ze strony internetowej, która stanowi swego rodzaju pomost między społecznością Katine a czytelnikami dziennika i darczyńcami. Dzięki bogatym materiałom filmowym, blogom i artykułom możemy na bieżąco obserwować, jak mieszkańcy wioski rozwijają swoją okolicę. Strona internetowa zawiera wiele materiałów, jest interaktywna - relacje o tym, jak zmienia się życie w Katine możemy usłyszeć od samych mieszkańców. Część artykułów i blogi są pisane przez Ugandyjczyków. Na stronie znajdują się również sprawozdania i dane, pokazujące stan realizacji projektu oraz jego budżet.

Wywiad z Shanem Brady, Communication officer, Concern Worldwide, Pakistan

Czym się zajmujesz, Shane?

Pracuję w irlandzkiej organizacji Concern Worldwide. Jestem odpowiedzialny za komunikację zewnętrzną. Obecnie pracuję w Pakistanie. Zajmuję się tworzeniem materiałów, które pokazują naszą działalność.

To znaczy, że na co dzień masz do czynienia z pytaniem, jak rzetelnie informować o tym, co robicie?

Tak. W mojej pracy sposób w jaki pozyskujemy zdjęcia i teksty, jest bardzo ważny. Zwłaszcza w kontekście pracy w Pakistanie. Nasza organizacja pracuje głównie z kobietami. Kwestia wykorzystania wizerunku beneficjentek w materiałach organizacji to bardzo poważne sprawa.

Dlaczego tak jest?

Jeśli nie będę dbał o sposób, w jaki przedstawiamy kobiety biorące udział w projekcie oraz proces powstawania materiałów, mogę narazić się na poważne konsekwencje: potępienie ze strony społeczności lokalnej czy nawet zagrożenie życia.

Brzmi poważnie, z czego to wynika?

To złożony problem. Z jednej strony chodzi o wykorzystanie wizerunku człowieka w kulturze islamu. Z drugiej - o pozycję społeczną kobiet i relacje między kobietami a mężczyznami. Dodatkowo: bardzo często miejscowe media wykorzystują każdą możliwość, by zdyskredytować działalność zewnętrznych organizacji. Dzieje się tak ,ponieważ mają one powiązania z wpływowymi osobami na miejscu, które nie chcą stracić swojej władzy i kontroli.

Czy miałeś jakieś doświadczenia, które sprawiły, że stałeś się bardziej uważny w sprawie wykorzystania materiałów wizualnych i tekstów?

Oczywiście że tak, ich efektem jest wypracowanie dla mojej organizacji zestawu wskazówek i swego rodzaju zasad pracy, których podstawą jest Kodeks dotyczący obrazów i przesłań wypracowany przez Dochas. Te zasady nie raz uratowały mój tyłek.

Czy możesz wymienić parę z nich?

Z przyjemnością. Po pierwsze: stosowanie się do wskazówek Kodeksu, po drugie: robienie zdjęć, które pokazują projekt, infrastrukturę, akcję, to jak miejsce wygląda przed rozpoczęciem prac i po ich zakończeniu. Zdjęcia i teksty mają informować osoby zainteresowane - takie jak zarząd czy darczyńcy - o efektach i postępach prac. Po trzecie: jeśli decyduję się na pokazanie ludzi, którzy z nami współpracują albo są beneficjentami, zawsze pozyskuję zgodę ich samych oraz ich rodzin. Jeśli chodzi o przechowywanie zdjęć, trzymamy je zawsze w skrupulatnie opisanych folderach. To tylko parę zasad – opracowaliśmy cały dokument.

Czy wiesz, że...
Organizacja Concern jest jedną z tych, które przyjęły Kodeks? Zajrzyj na stronę www.concern.net/site-links/who-we-are/code-of-conduct/declaration-of-commitment, aby zobaczyć, do czego zobowiązuje się organizacja Concern .

Zanzibar, 2004 r. Muzułmańska dzielnica w jednym z miast na wyspie Zanzibar, należącej do Tanzanii. Zanzibar, zamieszkiwany w większości przez wyznawców islamu, stanowi prawdziwą mozaikę kulturową. Na wyspie pokojowo współistnieją ze sobą społeczność muzułmańska i chrześcijańska. Rano do porannej modlitwy wiernych wzywa śpiew muezina, a z pobliskiego kościoła dochodzą śpiewy gospel.

Fot. Dorota Gadzinowska

Autorzy publikacji

Dorota Gadzinowska - współautorka publikacji. Ukończyła Wydział Stosowanych Nauk Społecznych na Uniwersytecie Warszawskim, Warsztaty Praw Człowieka Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Przez dwa lata koordynowała w Polskiej Akcji Humanitarnej projekt GLEN (Global Education Network of Young Europeans) w Polsce i współkoordynowała go w Europie. Organizowała szkolenia i przygotowywała wolontariuszy, tworzyła materiały dla szkoleniowców i uczestników. Jako koordynatorka projektu Szkoła Globalna prowadziła kilkanaście warsztatów dotyczących Kodeksu dla nauczycieli z całej Polski. Kodeksem zainteresowana od czasu wolontariatu w Tanzanii w 2005 roku. W latach 2008-2009 była wolontariuszką w Ghanie, gdzie prowadziła dialog o Kodeksie z samymi zainteresowanymi. Zaangażowana w działania Instytutu Globalnej Odpowiedzialności.

Gabriela Lipska - współautorka publikacji. Z wykształcenia nauczycielka angielskiego i kulturoznawczyni po Uniwersytecie Warszawskim. Związana ze środowiskiem organizacji pozarządowych, zajmuje się edukacją rozwojową. Uczestniczka programu GLEN 2005 w Ugandzie, parokrotnie odwiedzała Afrykę Wschodnią. Od 2 lat prowadzi zajęcia warsztatowe na temat krajów Południa - m. in. w Polskiej Akcji Humanitarnej, Fundacji Simba Friends i Fundacji Międzykulturowej. W ramach sieci GLEN przygotowuje wolontariuszy do pracy w krajach Południa i dzielenia się doświadczeniami po powrocie. Kwestią obrazu krajów Południa zajmuje się od czasu prowadzenia pierwszych szkoleń dla wolontariuszy w 2006 r. Zaangażowana w działania Instytutu Globalnej Odpowiedzialności.

Agnieszka Seget - koordynatorka pierwszego wydania publikacji. Psycholożka i trenerka. Ukończyła Wydział Psychologii UW oraz Śląską Szkołę Trenerów NGO Stowarzyszenia Meritum. Pracuje w Amnesty International i prowadzi zajęcia dla dzieci w przedszkolach. Była uczestniczką i trenerką programu GLEN (Global Education Network of Young Europeans). W Kenii prowadziła warsztaty i spotkania dla mieszkańców terenów wiejskich, dzieci i młodzieży oraz kobiet prowadzących gospodarstwa rolne. W Kolumbii pracowała w szkole podstawowej, prowadząc zajęcia grupowe i indywidualne w Bogocie. W Polsce przez kilka lat była wolontariuszką PAH w świetlicy dla dzieci uchodźców oraz w dziale Edukacji Humanitarnej. Zaangażowana w działania Instytutu Globalnej Odpowiedzialności.

Marcin Wojtalik - współautor publikacji. Działa społecznie od 1995 r. - najpierw w grupie lokalnej Amnesty International, potem jako współtwórca sieci Pilnych Akcji i członek sieci trenerów AI. Pracuje w Polskiej Akcji Humanitarnej od 1996 roku. W latach 1998-2006 koordynator Programu Edukacji Humanitarnej, twórca, koordynator i konsultant projektów z zakresu edukacji rozwojowej i problematyki rozwojowej, m. in. „Solidarna Europa", GLEN, „Szkoła Globalna". Autor i współautor wielu publikacji, m. in. „Humanitaryzm", „Globalna edukacja rozwojowa w UE", „Polska Pomoc Rozwojowa - niezależne badanie", „Współpraca dla globalnego Południa - poradnik dla NGOs", „Poradnik wolontariusza polskiej pomocy", „Szkoła Globalna. Przewodnik dla nauczycieli", „Co trzeba zrobić w sprawie, którą popiera 84% Polaków. Polska współpraca na rzecz rozwoju". Współtwórca Instytutu Globalnej Odpowiedzialności.

NOTATKI

Jak rozmawiać z uczniami i uczennicami o krajach Południa? Kraje te są oddalone od Polski i wyraźnie uboższe. Rzetelną wiedzę na ich temat trudno znaleźć w polskich mediach. Jak zatem zaciekawić młodych ludzi tematyką globalną i zachęcić ich do zaangażowania się w program Szkoła Globalna?

Publikacja pokazuje, jak ważne jest rzetelne informowanie o krajach Południa w całym procesie edukacji rozwojowej. Podaje wskazówki dotyczące treści i sposobu rozmawiania z uczniami i uczennicami o wyzwaniach współczesnego świata i roli młodych Polaków i Polek w relacjach Północ-Południe.

Szkoła Globalna uczy nie tylko o problemach, z którymi borykają się kraje Południa, lecz także o tym, co jest w nich ciekawego i wartościowego. Akcentuje wzajemne zależności pomiędzy nami - Polakami, a ludźmi żyjącymi na innych kontynentach. Świadomość współczesnych procesów związanych z globalizacją przygotowuje uczniów do dorosłego życia w poczuciu odpowiedzialności za świat i z odpowiednimi umiejętnościami.

Publikacja jest drugim, zmienionym wydaniem poradnika „Jak mówić o większości świata. Jak rzetelnie informować o krajach globalnego Południa", wydanego w 2008 r. przez Instytut Globalnej Odpowiedzialności (IGO). Skierowana jest do nauczycieli i nauczycielek uczestniczących w programie Szkoła Globalna, prowadzonym przez Polską Akcję Humanitarną.

Ta publikacja powstała przy finansowym wsparciu Unii Europejskiej. Poglądy i opinie w niej wyrażone są wyłącznie poglądami Polskiej Akcji Humanitarnej i w żadnym wypadku nie odzwierciedlają oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej.

ISBN 978-83-927976-2-3